ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԱՇԽԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ SPSS ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՓԱԹԵԹԻ ԿԻՐԱՌՄԱՄԲ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2021

ՀՏԴ 332.72:004.42(07)
ԳՄԴ 65.221+32.97g7
Հ 854

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ աշխարհագրության և երկրաբանության
ֆակուլտետի գիտական խորհուրդը:

Խմբագիր՝ տեխ. գիտ. թեկ. Գ. Վ. Մանուկյան

Գրախոսներ՝ ՀՀ ԿՊԿ ղեկավարի տեղակալ, տեխ. գիտ. թեկ. Դ. Ա. Սողոմոնյան
ԵՊՀ քարտեզագրության և գեոմորֆոլոգիայի ամբիոնի դոցենտ երկ. գիտ. թեկ.՝ Ե. Ս. Մանուկյան

Հովհաննիսյան Աշխեն Հայկի
Հ 854 Անշարժ գույքի շուկայի վերլուծությունը և կանխատեսումը SPSS ծրագրային փաթեթի կիրառմամբ/Ա. Հ. Հովհաննիսյան: -Եր., ԵՊՀ հրատ., 2021, 86 էջ:

Ուսումնամեթոդական ձեռնարկում ներկայացված է «Անշարժ գույքի վերլուծություն և կառավարում» դասընթացի գործնական պարապմունքների ժամանակ SPSS ծրագրային փաթեթի օգնությամբ վիճակագրական վերլուծությունների արդիական մոտեցումները, որոնք կարելի է կիրառել նաև մի շարք ոլորտների հետազոտությունների ժամանակ: SPSS փաթեթի կիրառումը անշարժ գույքի շուկայի խնդիրների վերլուծության ժամանակ հնարավորություն կտա համապատասխան ոլորտի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմին և ուսանողներին իրականացնելու մասնագիտական հետազոտություններ և լուծելու բազմաթիվ խնդիրներ:

ՀՏԴ 332.72:004.42(07)
ԳՄԴ 65.221+32.97g7

ISBN 978-5-8084-2483-8

© ԵՊՀ հրատ., 2021
© Հովհաննիսյան Աշխեն, 2021

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 5
ԳԼՈՒԽ 1. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԲԱԶԱՅԻ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ SPSS ՓԱԹԵԹՈՒՄ 8
1.1. SPSS փաթեթում տվյալների բազայի ստեղծման բնութագրերը 8
1.2. Անշարժ գույքի շուկայի տվյալների բազայի ստեղծման և խմբագրման գործընթաց 19
1.3 SPSS տվյալների բազայի հետ աշխատելու հնարավորությունները 24
ԳԼՈՒԽ 2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ SPSS ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՓԱԹԵԹՈՒՄ 36
2.1. Անշարժ գույքի շուկայում նկարագրական վիճակագրական վերլուծություն 36
2.2. Անշարժ գույքի շուկայի խնդիրների վիճակագրական վերլուծությունը 43
2.2.1. Կոռելյացիա և ռեգրեսիայի վերլուծություն 43
2.3 .Անշարժ գույքի շուկայի ռեգրեսիոն մոդելների կառուցումը 51
2.3.1. Զույգային ռեգրեսիայի մոդելի կառուցումը SPSS փաթեթում 51
2.3.2. Բազմաչափ գծային ռեգրեսիայի մոդելի կառուցումը SPSS փաթեթում 58
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 84

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Տնտեսության գրեթե բոլոր ոլորտների կառավարման ժամանակ, անկախ տնտեսական զարգացման մակարդակից և բնույթից, երևույթների ու գործընթացների ժամանակակից նկարագրումը ու վերլուծությունը նախընտրելի է իրականացնել մաթեմատիկական մոդելավորման միջոցով:

Այսօր տնտեսագիտության մեջ մաթեմատիկական մեթոդների և մոդելավորման միջոցները լայնորեն կիրառվում են որպես տնտեսական երևույթների հետազոտության և կանխատեսման գործիք, որի միջոցով կարելի է գտնել լուծումներ տեսական տնտեսագիտության առանցքային հիմնադրույթներից մեկի՝ արժեքի գնահատման և դրա վրա ազդող գործոնների վերաբերյալ:

Անշարժ գույքի շուկան իր առանձնահատկություններով վերլուծության համար բավականին բարդ օբյեկտ է: Շուկայի որակյալ վերլուծական և գնահատման աշխատանքները պահանջում են պրակտիկ և հետազոտական մեծածավալ աշխատանքներ: Ոչ պատշաճ մակարդակով իրականացված վերլուծությունները և միասնական մեթոդաբանության բացակայությունը հանգեցրել են տնտեսական վնասների, անգամ՝ ճգնաժամերի:

Շուկայում առկա են մի շարք խնդիրներ, որոնք պահանջում են իրականացնել հստակ վերլուծություններ: Այսօր շուկայում գնալով աճում են մրցակցությունը, կապիտալ ներդրումները և բազմաթիվ այլ նմանօրինակ երևույթներ, որոնք պահանջում են իրավիճակի ամբողջական և բազմակողմանի վերլուծություն ու գնահատում: Տնտեսության զարգացման այս մակարդակում սոցիալ-տնտեսական երևույթներն ու գործընթացները կախված են բազմաթիվ գործոններից, այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է ոչ միայն հստակ պատկերացում ունենալ տնտեսության զարգացման հիմնական ուղղությունների մասին, այլև կարողանալ հաշ-

վի առնել ուսումնասիրվող գործընթացի վրա էականորեն ազդող գործոնների բարդ փոխկապակցված բազմազանությունը:

Անշարժ գույքի շուկայի խնդիրների լուծման և դրանց արդյունավետության բարձրացման համար անհրաժեշտ է տնտեսագիտական մի շարք մեթոդների կիրառմամբ ավելի արդյունավետ լուծումներ մշակել: Այդ ամենը պահանջում է հսկայածավալ վիճակագրական տեղեկատվության տվյալների մշակում, ընդգրկուն հաշվարկների իրականացում, բազմաչափ մոդելների կառուցում և գնահատում, ինչը, բնականաբար, առանց համապատասխան ծրագրային ապահովման հնարավոր չէ իրականացնել:

Այս առումով, ավելի է կարևորվում երևույթների ու գործընթացների գնահատման ճշգրիտ և համարժեք մեթոդների կիրառումը:

Ելնելով «Անշարժ գույքի վերլուծություն և կառավարում» առարկայի բնույթից, հիմնական նպատակներից և խնդիրներից՝ սույն ուսումնամեթոդական ձեռնարկի նպատակն է ներկայացնել զանգվածային երևույթներն ու գործընթացները նկարագրող տվյալների վերլուծության ժամանակակից վիճակագրական մեթոդների տեսական հիմունքները, վիճակագրական ցուցանիշների համակարգերը, դրանց ստեղծման սկզբունքները, կիրառման տրամաբանությունը, ընթացակարգերը և տեխնոլոգիաները:

Ներկայումս նմանատիպ վերլուծությունների իրականացման ծրագրերի շարքում առանձնակի տեղ է զբաղեցնում SPSS (Statistical Package for the Social Sciences / Սոցիալական գիտությունների վիճակագրական փաթեթ) ծրագրային փաթեթը, որի հնարավորությունների համակողմանի ուսումնասիրությունը և գործադրման հմտությունների զարգացումը շատ մասնագիտությունների ուղղությամբ որակյալ մասնագետների պատրաստման գործընթացում անգնահատելի նշանակություն ունի:

Ուսումնամեթոդական ձեռնարկում ներկայացված են SPSS ծրագրային փաթեթի օգտագործման հնարավորությունները, ինչպես նաև անշարժ գույքի շուկայում մի շարք առավել լայն կիրառություն ունեցող տնտեսագիտական խնդիրների լուծման ընթացակարգերը, որոնց յուրացումը օգտակար է բակալավրի և մագիստրատուրայի ուսանողների, ինչպես նաև անշարժ գույքի շուկայի վերլուծաբանների և այլ մասնագետների համար:

ԳԼՈՒԽ 1. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԲԱԶԱՅԻ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ SPSS ՓԱԹԵԹՈՒՄ

1.1. SPSS փաթեթում տվյալների բազայի ստեղծման բնութագրերը

SPSS փաթեթում տվյալները տեղեկատվության միավորներ են, որոնք որպես կանոն համակարգվում, ֆորմատավորվում և պահվում են համապատասխան տվյալների բազայում (database):

Հետազոտության տվյալները տեղեկատվության միավորներ են, որոնք հավաքվում են հետազոտության արդյունքում: Տվյալները հավաքագրվում են՝ ելնելով ուսումնասիրության հիմքում դրված նպատակներից ու խնդիրներից, այդ իսկ պատճառով մինչև տվյալների հավաքագրումը անհրաժեշտ է հստակեցնել խնդրի դրվածքը, կազմել պլան, որից հետո հավաքագրել համապատասխան նյութեր:

Տվյալների հետ աշխատելուց առաջ նախ պետք է բացահայտել դրանց կապերի տարբերակները, գլխավոր և երկրորդական գործոնների օգտակարության աստիճանը ուսումնասիրության համար:

Տվյալների նախապատրաստում SPSS փաթեթում կարելի է կատարել տարբեր եղանակներով՝ անմիջականորեն տվյալները ներմուծել SPSS հավաքածուի էջում կամ ներմուծել տեքստային ֆայլերից, Excel, ACCESS և այլ ձևաչափի ֆայլերից:

Նախ մեկնարկել IBM SPSS Statistics 23 ծրագիրը:

Start – All Programs - IBM SPSS Statistics - IBM SPSS Statistics 23 բացվում է պատուհան, որտեղ նշվում է գործողությունների ընթացքը: Բացված պատուհանի վերևի ձախ անկյունի new files-ում նշելով **New Dataset /OK**, կբացվի նոր մաքուր էջ, իսկ recent files պատուհանից հնարավոր է ընտրել Save, Excel, Access և այլ ձևա-

չափի ցանկացած ֆայլ: Սեղմվում է **Cancel** կոճակը կամ նշվում է **Don't show this dialog in the future / Ok**, որպեսզի հետագայում չբացվի այդ պատուհանը, քանի որ այն օգտագործվում է շատ հազվադեպ[1] (նկ. 1):

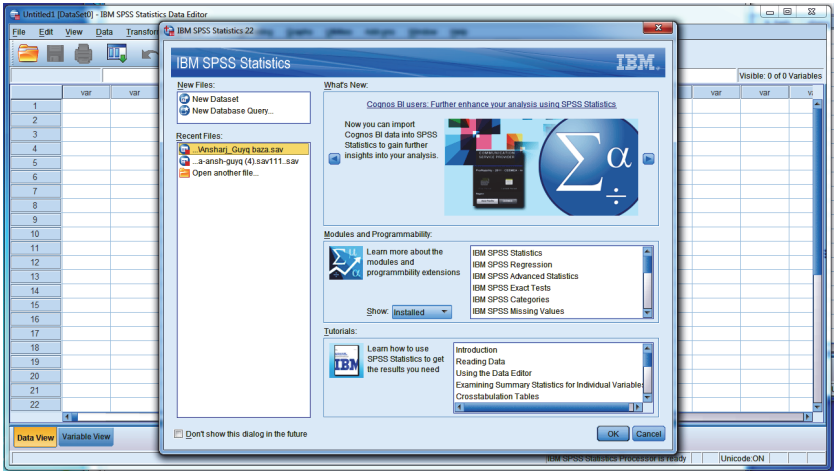

Նկ. 1. SPSS ծրագրային փաթեթի մեկնարկ

SPSS ծրագիրը առաջին հայացքից նման է Excel ծրագրին, բայց այն ընդամենը նման է: SPSS-ը ավելի մեծ տվյալների բազայի հետ կարող է աշխատել և հնարավորություն ունի ավելի բարդ վերլուծություններ իրականացնել:

Բացված պատուհանի վերևի հորիզոնական տողում կարելի է տեսնել հետևյալ պատուհանները.

❖ **File** – ապահովում է տվյալների հետ աշխատանքի մատչելիությունը, այլ ձևաչափերից դեպի SPSS ֆայլերի տեղափոխումը և հակառակը,

[1] Տես, **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., 25 с.

❖ **Edit** – իրականացվում է ֆայլի խմբագրում՝ ավելացնելով նոր փոփոխականներ կամ դեպքեր,

❖ **View** – ապահովում է հիմնական պատուհանի կառավարումը,

❖ **Data** – իրականացվում է դեպքերի դասավորում աճման կամ նվազման կարգով, ընտրվում է չափանիշներ, բազայում հայտնաբերում է կրկնվող դեպքեր և մի շարք այլ գործառույթներ,

❖ **Transform** – իրականացվում է տվյալների ձևափոխում և վերակոդավորում,

❖ **Analize** – իրականացվում է վերլուծության հիմնական գործընթացը,

❖ **Graphs** – տվյալները և վերլուծությունները ներկայացվում են գծապատկերների միջոցով,

❖ **Utilities** – սպասարկող ծրագրեր,

❖ **Window** – տվյալների պատուհանը բաժանում մի քանի պատուհանների,

❖ **Help** – օգնություն[2]:

SPSS ծրագրային փաթեթը ունի բոլորովին այլ կառուցվածք, պատուհանի ներքևի ձախ անկյունում նկատելի է երկու կոճակ, որոնք բացում են **Variable View** և **Data View** պատուհանները: Ֆայլը բացվաում է **Data View** ռեժիմով, որը նախատեսված է դիտարկված տվյալների համար: **SPSS**-ը **Excel**-ից տարբերվում է նաև նրանով, որ այստեղ փոփոխականները այլ կերպ են ձևավորվում՝ փոփոխականները միայն հնարավոր է մուտքագրել ուղղահայաց սյուներում, իսկ հորիզոնական տողերում մուտքագրում են միայն դիտարկումների կամ ամեն մի առանձին դեպքի տվյալները: Անպատճառ պետք է հետևել այդ նախապայմանին,

---

[2] **Տես, Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., с. 26.

այլապես հնարավոր չի լինի իրականացնել հետագա վերլուծություններ: **Data View** ռեժիմում հնարավոր է մուտքագրել նոր տվյալներ և փոփոխել արդեն իսկ մուտքագրված տվյալները (նկ. 2):

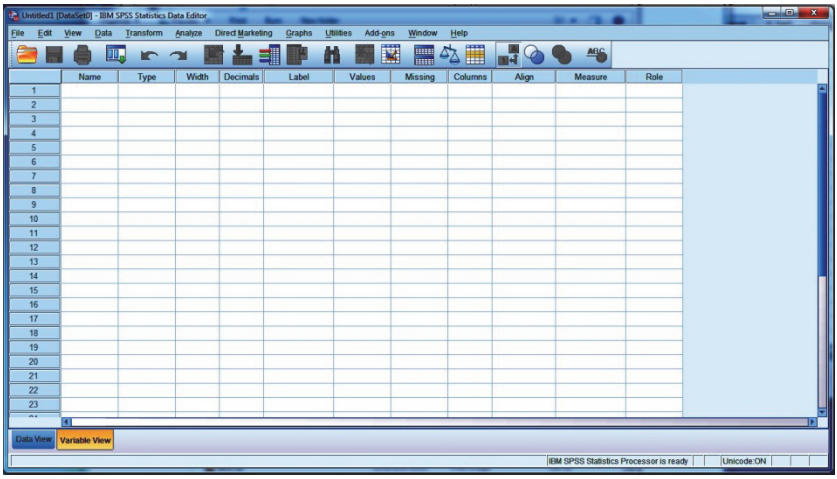

Նկ. 2. SPSS տվյալների խմբագրման պատուհան

Հաջորդ պատուհանը **Variable View-ն** է, որտեղ ձևավորվում են փոփոխականները և ունի բոլորովին այլ կառուցվածք, այն նախատեսված է նոր փոփոխականների ստեղծման համար, որտեղ ամեն մի հորիզոնական առանձին փոփոխական է, որը լրացվում է ըստ նկ. 3-ի:

Ընդհանրապես, վիճակագրությունում ընդունված է այնուակները անվանել փոփոխականներ, տողերը՝ դիտարկումներ, իսկ վանդակում գրված արդյունքը հստակ դեպքի (**case**) կամ դիտարկման իրացում:

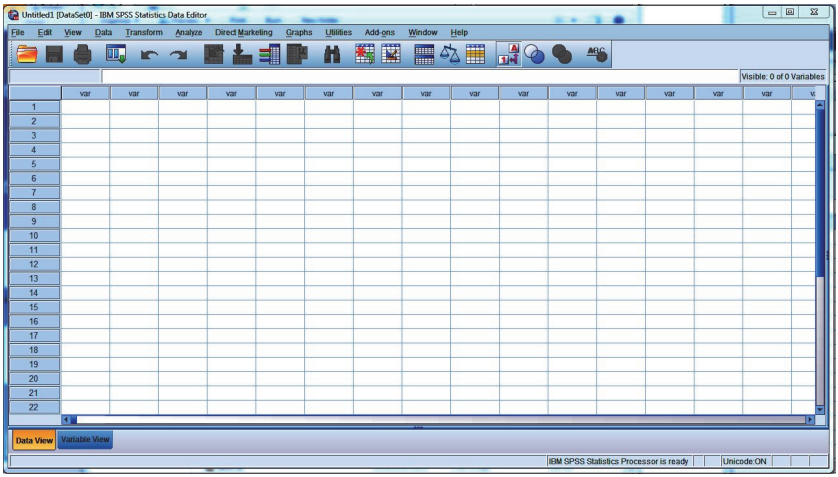

Նկ.3. SPSS ծրագրային փաթեթի փոփոխականների խմբագրման պատուհան

➢ **Variable View** պատուհանում, օգտագործելով ստանդարտ գործողությունները, կարելի է մուտքագրել և խմբագրել փոփոխականները.

Name – կարճ նշվում է հարցի անվանումը, հարցի համարը կամ այն կոդը, որը նույնականացվում է տվյալ հարցի հետ: Օրինակ՝ price (բնակարանի արժեք), որը չպետք է պարունակի բացատներ (պրաբել),

Type – նշվում է, թե ինչ տիպի տեղեկատվություն է մուտքագրվելու՝ թվային, տառային և այլն (նկ. 4),

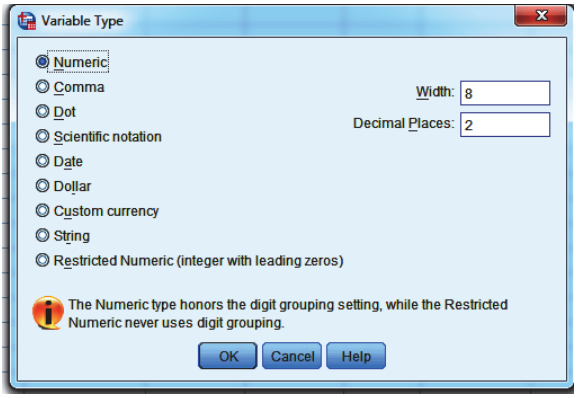

Նկ. 4. Փոփոխականների տիպը և չափեր

Ինչպես երևում է նկարից, SPSS-ում գոյություն ունի ինը տարբեր տեսակի տվյալներ, որոնցից առաջին չորսը թվային տվյալների ներկայացման տարբեր ձևեր են, 5-րդը ամսաթիվ է, մյուս երկուսը տարադրամներով փոփոխականներ են, իսկ **String-ի** դեպքում փոփոխականը կարող է կազմված լինել թե՛ մեծատառից, թե՛ փոքրատառից, ինչպես նաև թվերից: Բերված նկարում աջ անկյունում կարելի է փոխել տվյալների տեսակը և քանակը: **Width** - նշվում է նիշերի քանակը, որը հնարավոր է մուտքագրել տվյալ հարցի համար: Օրինակ՝ եթե նշված է 8, իսկ մուտքագրվում է 10 նիշ, ապա կերևա միայն առաջին 8-ը, նկար 4-ում նշված է 8 նիշ: **Decimals Places** - նշվում է, թե ստորակետից հետո քանի նիշ պետք է լինի: Հիմնականում այստեղ դրվում է 0 տեսողական անհարամարություններից խուսափելու համար: Նկար 4-ում ցուցադրված փոփոխականը տասնորդական ստորակետից հետո, լռության պայմանով, դրված է 2[3]:

[3] Տես, **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., 42 с.

Labels – ավելի մանրամասն գրվում է հարցը: Պարտադիր չէ ամբողջությամբ, բայց այնպես, որ հարցի բովանդակության մասին հնարավոր լինի պատկերացում կազմել և կարելի է գրել ցանկացած լեզվով: Եթե այստեղ ոչինչ չլրացվի, ապա **Name-ում** լրացված տվյալները ավտոմատ կերպով կտեղափոխվեն այստեղ և հետագա բոլոր վերլուծություններում դրանք կգրվեն:

Values – այս սյունակում նկարագրվում են համապատասխան փոփոխականի հնարավոր արժեքները, եթե այդպիսի անհրաժեշտություն կա: Օրինակ՝ փոփոխականը, որի **Label** սյունակում նշված է **Մարզեր, Value** սյունակում մուտքագրված են ՀՀ մարզերը և Երևան քաղաքը: Տեղադրելով կուրսորը **Values** սյունակի **region** տողում և սեղմելով վանդակի աջ մգեցված անկյունին՝ կբացվի նկարում պատկերված փոքր պատուհանը, որտեղ կարելի է տվյալ փոփոխականին տալ հնարավոր արժեքներ (նկ. 5):

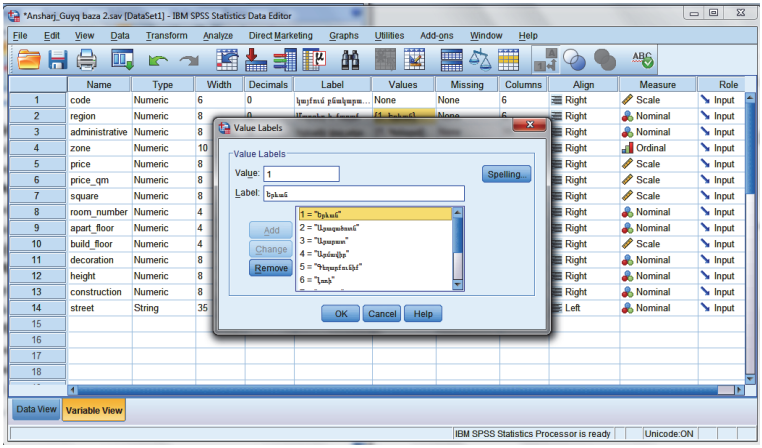

Նկ. 5. Փոփոխականի հնարավոր արժեքներ

Missing - այս հատվածում նշվում են այն արժեքները, որոնք չեն ընգրկվում ընդհանուր վերլուծության մեջ: Խորհուրդ է տրվում այն լրացնել տվյալների մուտքագրումից հետո՝ վերլուծության ժամանակ (նկ. 6):

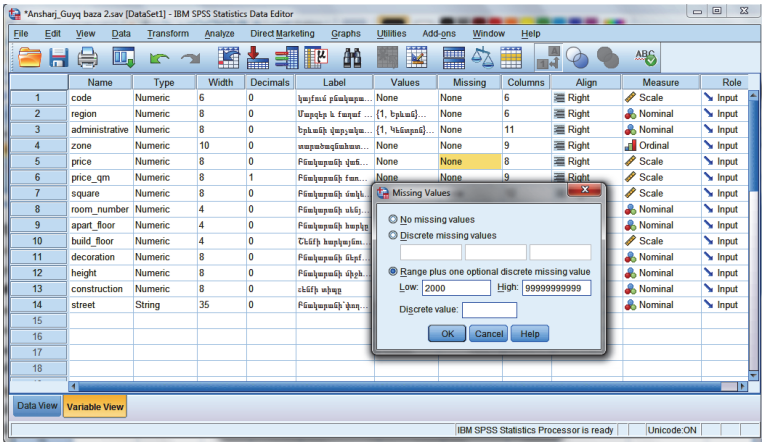

Նկ. 6. Փոփոխականների բաց թողնված արժեքները

Columns - սյունակի միջոցով կարելի է փոխել համապատասխան փոփոխականի սյունակի լայնությունը **Data View** ռեժիմում: Նշենք, որ նույն գործողությունը կարելի է կատարել նաև կուրսորի օգնությամբ անմիջապես **Data View** ռեժիմում:

Align - սյունակի միջոցով կարելի է **Data View** ռեժիմում՝ տվյալ փոփոխականին համապատասխանող վանդակներում մուտքագրված արժեքները հավասարեցնել վանդակի մեջտեղի, աջ կամ ձախ կողմում:

Mesures - սյունակը թույլ է տալիս հետազոտողին սահմանել փոփոխականի «չափողականությունը» (Measurement Level): SPSS-ում ընդգրկված է 3 տիպի՝ **scale, ordinal, nominal,** «չափողականություն»:

- ✓ **Scale** - ցանկացած տիպի թվային արժեքներ են: Օրինակ՝ բնակարանի արժեք, մակերես և այլն:
- ✓ **Ordinal** - փոփոխականներ են, որոնք ներակայացնում են որոշակի արժեքներ՝ աճման կամ նվազման կարգով: Օրինակ՝ բնակարանի հարդարումը՝ պետական, վատ, միջին, լավ, կապիտալ վերանորոգված:

- ✓ **Nominal** - դրանք այն փոփոխականներն են, որոնք ներկայացնում են արժեքները առանց որևիցե դասակարգման: Օրինակ՝ շենքի տիպը՝ քարի շենք, քարի շենք «ստալինյան», պանելային շենք, «խրուշչովյան» և «ետխրուշչովյան», մոնոլիտ, քարե շենք չեխական և այլ տիպի:

➢ **Data View** պատուհանում կատարվում է տվյալների մուտքագրում: Վերևի հորիզոնական տողում երևում են բոլոր փոփոխականները, որոնք մուտքագրվել են **Variable View-ում:**

SPSS փաթեթում հնարավոր է տվյալները ներմուծել տեքստային՝ Excel, Access և այլ ձևաչափի ֆայլերից: Օրինակ՝ ներմուծել Excel ձևաչափի ֆայլը[4]:

Excel ձևաչափով ֆայլից տվյալները SPSS ֆայլի մեջ ներմուծելու համար կատարվում է հետևյալ գործողությունները.

SPSS ծրագրի գործարկումից և SPSS դատարկ ֆայլ բացելուց հետո մենյու տողում ընտրվում է **file / open / data:** Բացված պատուհանի **Files of type** տողում ընտրվում է Excel ձևաչափի համապատասխան ֆայլը, գտնելուց հետո սեղմվում է **open** կաճակը (նկ. 7):

Բացված նոր պատուհանը հնարավորություն է տալիս ընտրել Excel ֆայլի կոնկրետ հատվածը, որտեղ գտնվում են պահանջված տվյալները: Եթե առաջին տողում նշված են փոփոխականների անվանումները կամ նշանակումները, ապա նշում է կատարվում **Read variable names from the first row of data** վանդակում և սեղմում **OK** (նկ. 8):

---

[4] Տես, **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013г., с.27:

Էկրանին կհայտնվեն SPSS ֆայլում ներմուծված տվյալները (նկ. 9):

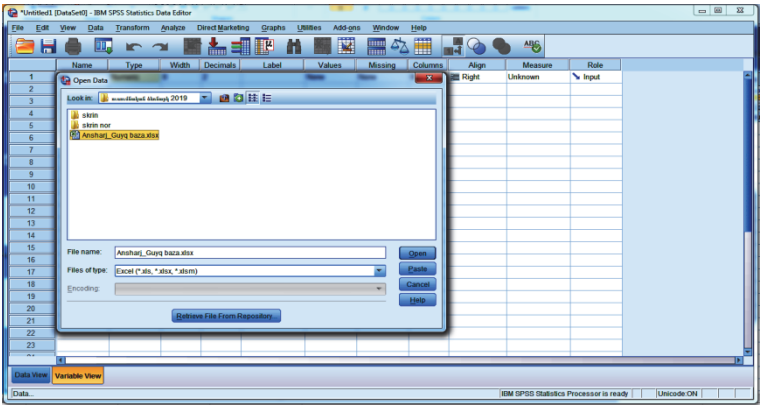

Նկ. 7. Տվյալների ներմուծումը Excel ձևաչափի ֆայլից

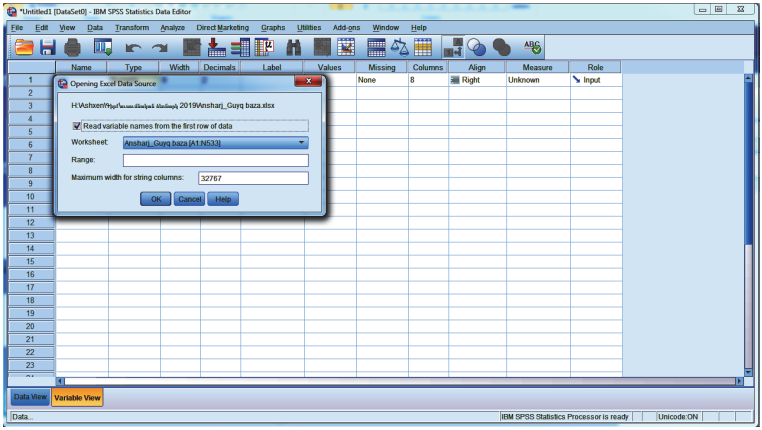

Նկ. 8. Opening Excel Data Source երկխոսային պատուհան

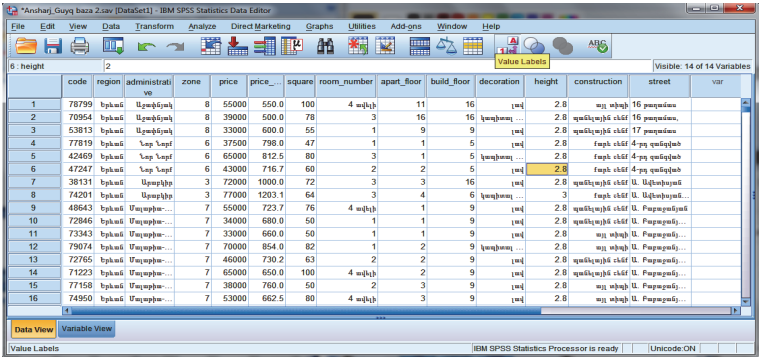

Նկ. 9. SPSS ֆայլում ներմուծված տվյալներ

Փոփոխականների նկարագրական, պարամետրերի դիտման և անհրաժեշտության դեպքում համապատասխան փոփոխություններ իրականացնելու համար օգտվել SPSS ֆայլի ներքևի ձախ անկյունի **Variable View** կոճակից: Բացվում է փոփոխականների պարամետրերի էջը, որտեղ կարելի է կատարել անհրաժեշտ խմբագրական բնույթի փոփոխություններ:

SPSS փաթեթի արդյունքները ամփոփվում են **OUTPUT - Արդյունք** պատուհանի միջոցով: Պատուհանի վերևի ձախ հատվածում նշվում է ֆայլի տեղը համակարգչում: Ներքևում նշվում է՝ ինչ գործողություն է կատարվել և որ փոփոխականի հետ, տվյալ փոփոխականի նկարագրությունը, ինչպես նաև արդյունքները (նկ. 10):

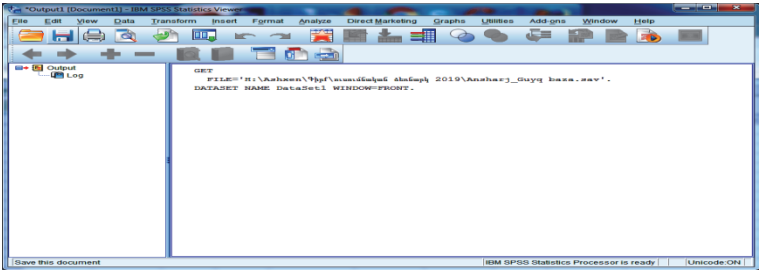

Նկ. 10. SPSS փաթեթի արդյունքների ամփոփում

1.2. Անշարժ գույքի շուկայի տվյալների բազայի ստեղծման և խմբագրման գործընթաց

Անշարժ գույքի շուկայի ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ է, անշարժ գույքի գործակալությունների կողմից հրապարակած տվյալների հիման վրա, ստեղծել տվյալների բազա:

Օրինակում առկա են անշարժ գույքի գործակալությունների կողմից վաճառքի առաջարկվող Երևան քաղաքի բազմաբնակարան շենքերի տվյալները, որոնց հիման վրա ստեղծվել է տվյալների բազա:

Ստեղծվող տվյալների բազան իր մեջ ներառում է անշարժ գույքի վերաբերյալ մի շարք բնութագրիչներ (փոփոխականներ), օրինակ՝

❖ ***բնակարանի վաճառքի արժեք (price)*** – թվային արժեքներ են, որոնք ուղղակի մուտքագրվում են համապատասխան դաշտում,

❖ ***բնակարանի քառակուսի մետրի արժեք (price_qm)*** – կարելի է նաև չմուտքագրել, եթե առկա են բնակարանի արժեքը և բնակարանի մակերես փոփոխականները: Դրանց օգնությամբ հնարավոր է ստեղծել նոր փոփոխական՝ բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեք: **Trtansform / Compute variable-ը սեղմելով՝** բացվում է պատուհան, որտեղ **Target Variable**-ում գրվում է ստեղծվող փոփոխականի անունը՝ ***price_qm***: **Type & Label** պատուհանը կրկնակի սեղմելով ընտրվում է բնակարանի վաճառքի արժեք փոփոխականը, դրվում է հարաբերության նշանը, ընտրվում է բնակարանի մակերս փոփոխականը, ապա սեղմելով **OK** կոճակը՝ ստացվում է նոր փոփոխական՝ բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեքը (նկ. 11),

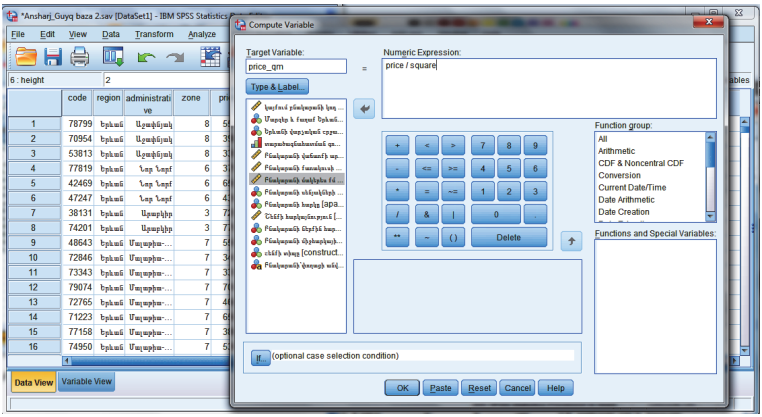

Նկ. 11. Նոր փոփոխականի ստեղծում՝ բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեք

❖ ***տարածագնահատման գոտի (zone)*** - քանի որ բազան ստեղծվում է Երևան քաղաքի համար, այդ իսկ պատճառով բազայում ներառում ենք միայն Երևան քաղաքի տարածագնահատման գոտիները, որոնք ինն են: Դրանք թվային տվյալներ են, որոնք ուղղակի մուտքագրվում են տվյալ բնակարանի գտնվելու գոտուն համապատասխան, հասցե փոփոխականի հիման վրա,

❖ ***մարզեր և քաղաք Երևան (region)*** - այս փոփոխականը ստեղծելիս **Values** սյունի մեջ ընտրվում են մարզեր և քաղաք Երևան փոփոխականը, կրկնակի կլիկով բացվում է պատուհան, որտեղ **value**–ում գրվում են մարզերը և Երևան քաղաքը, որոնց տրվում են պայմանական թվային արժեքներ: Օրինակ՝ Երևան քաղաքին պայմանականորեն տրվում է մեկ (1) արժեքը: Սեղմելով **Add** կոճակին՝ ավելացվում է ցանկի մեջ: Բոլոր մարզերի համար ավարտելով գրանցումը՝ սեղմվում է **OK** կոճակը (նկ. 12): Արդյունքում ստացվում են մարզերը և Երևան քաղաքը՝ պայմանական թվային արժեքներով մուտքագրված, որոնք հետագայում կօգնեն ավելի արագ մուտքագրել տվյալները և կատարել վերլուծություններ, քանի որ SPSS-ում, ինչպես նաև վիճակագրական այլ

ծրագրերում վերլուծությունները կատարվում են միայն թվային տվյալների հիման վրա:

Նույն գործողությունը կատարվում է նաև այն փոփոխական-ների համար, որոնք ունեն տարբեր արժեքներ:

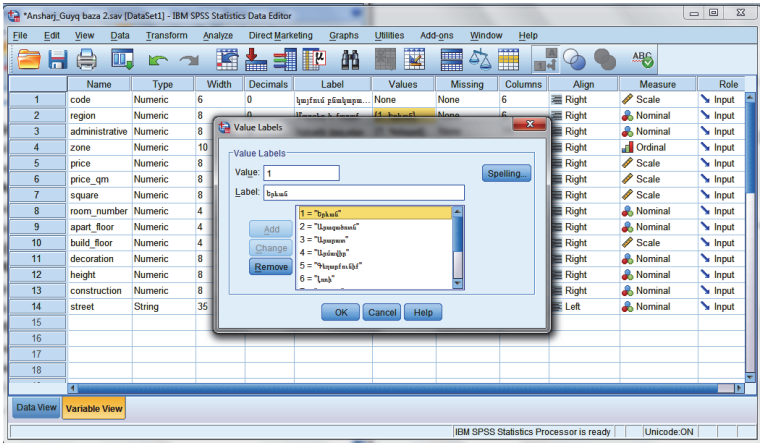

Նկ. 12. Մարզերի և քաղաք Երևանի փոփոխականը համապատասխան արժեքներով

❖ ***Երևան քաղաքի վարչական շրջաններ (administrative)*** - օրինակում Երևան քաղաքն է, այդ իսկ պատճառով ընդգրկվում է Երևան քաղաքի բոլոր՝ 12, վարչատարածքային շրջանները,

❖ ***փողոցի անվանում (street_name)*** - փոփոխականը տեքստային տվյալներ է և պայմանական թվային արժեքներ չեն պարունակում, ուղղակի մուտքագրվում է բնակարանի հասցեն հետագայում գնահատման գոտիները ստույգ գրելու համար,

❖ ***բնակարանի մակերես (square)*** - փոփոխականը թվային տվյալներ է, և մուտքագրվում է առկա մակերեսները, որոնք հնարավոր է նաև խմբավորել:

❖ ***Սենյակների քանակ փոփոխկանը (room_number)*** - ունի թվային արժեքներ, բայց այն մուտքագրվում է պայմանական

թվային արժեքներով: Օրինակ՝ մեկ սենյականոց բնակարանին տրվել է 1 պայմանական արժեք, 2 սենյականոցին՝ 2 արժեք, 3 սենյականոցին ՝ 3 արժեք, 4 և ավելի սենյականոց բնակարանին՝ 4 պայմանական արժեք:

❖ ***Բնակարանի հարկ փոփոխականը*** (apart_floor) - նույնպես թվային արժեք է, որը մուտքագրվում է փաստացի ինչպես առկա է: Հետագայում վերլուծությունների ժամանակ, հարկ եղած դեպքում, հնարավոր է նաև խմբավորել:

❖ ***Շենքի հարկայնություն փոփոխականը*** (build_floor) - մուտքագրվում է նույն ձևով ինչպես բնակարանի հարկը:

❖ ***Շենքի կառույցի տիպ փոփոխականը (construction)*** - ունի հետևյալ պայմանական արժեքները՝ քարի շենք -1 արժեք, քարի շենք «ստալինկա» – 2 արժեք, պանելային – 3 արժեք, «խրուշչովյան» և «ետխրուշչովյան» – 4 արժեք, մոնոլիտ – 5 արժեք, այլ տիպի – 6 արժեք:

❖ ***Միջհարկային բարձրություն փոփոխականը (height)*** - ըստ առկա բնակարանների միջհարկային բարձրությունների, կարելի է բաժանել հետևյալ պայմանական արժեքների՝ 2.5 - 2.8 մ - 1արժեք, 2.8 - 3 մ – 2 արժեք, 3 մ - 3 արժեք և 3 մ-ից ավելին - 4 արժեք:

❖ ***Բնակարանի ներքին հարդարում փոփոխականը*** (decoration) - կարելի է առանձնացնել ըստ հետևյալ պայմանական արժեքների՝ վատ վիճակ – 1 արժեք, միջին վիճակ – 2 արժեք, լավ վիճակ – 3 արժեք, կապիտալ վերանորոգված – 4 արժեք:

Մեր օրինակի համար նախատեսած բոլոր փոփոխականները ստեղծված են: Հնարավոր է նաև այդ փոփոխականների հիման վրա ստեղծել նոր փոփոխականներ:

Կարելի է ստեղծել մի շարք այլ փոփոխականներ, որոնք հնարավոր է օգտակար լինեն համապատասխան խնդրի լուծման համար:

Քանի որ բոլոր նախատեսված փոփոխականները արդեն իսկ ստեղծված են, այժմ Data View պատուհանում պատահականության սկզբունքով կարելի է մուտքագրել Երևան քաղաքի վարչատարածքային շրջաններում վաճառքի առաջարկվող բնակարանները:

Օրինակ՝ myrealty.am կայքից մուտքագրվում է code (ID) 71537 համարի բնակարանի տվյալները[5].

- ✓ ***բնակարանի առաջարկվող արժեքը***՝ 77000 $ (յոթանասունյոթ հազար ԱՄՆ դոլար),
- ✓ ***բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեքը***՝ 1540 $ (հազար հինգ հարյուր քառասուն ԱՄՆ դոլար),
- ✓ ***տարածագնահատման գոտի***՝ առաջին տարածագնահատման գոտի,
- ✓ ***մարզ կամ քաղաք Երևան*** ՝ 1 թվային արժեքը, որը համարժեք է Երևան քաղաքին,
- ✓ ***Երևանի վարչական շրջան***՝ 1 թվային արժեքը, որը համարժեք է կենտրոն վարչական շրջանին,
- ✓ ***փողոցը*** ՝Հանրապետության փողոց,
- ✓ ***բնակարանի մակերեսը***՝ 50 մ^2,
- ✓ ***սենյակների քանակը***՝ ընտրվում է 2 սենյականոց բնակարան, որը համապատասխանում է 2 թվային արժեքին,
- ✓ ***բնակարանի հարկը***՝ առաջին հարկ,
- ✓ ***շենքի հարկայնությունը***՝ 11 հարկանի,
- ✓ ***շենքի կառույցի տիպը***՝ ընտրվում է 3-ը, որը համարժեք է պանելային շենքին,
- ✓ **բնակարանի միջհարկային բարձրությունը**՝ ընտրվում է 2-ը, որը համարժեք է 2.8 մ բարձրությանը,

[5] **https://myrealty.am/hy**, դիտման ամսաթիվ՝ 03.02.2020 թ.:

✓ **բնակարանի ներքին հարդարումը՝** ընտրվում է 4-ը, որը համարժեք է կապիտալ վերանորոգմանը:

Եվ այսպես շարունակ լրացվում է տվյալների բազան: Մեզ մոտ հավաքագրվել է 1000 բնակարանի տվյալ: Տվյալների բազան ինչքան մեծ է այնքան վերլուծության ճշտության մակարդակը բարձր է (նկ. 13):

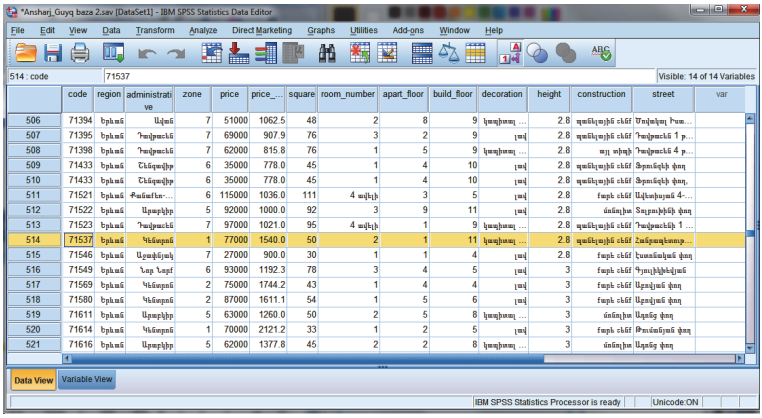

Նկ. 13. Անշարժ գույքի 2018-2019թթ. myrealty.am կայքից հավաքագրված տվյալների բազա

1.3. SPSS տվյալների բազայի հետ աշխատելու հնարավորությունները

SPSS ծրագրային փաթեթը ունի մի շարք հնարավորություններ տվյալների հետ աշխատելու և վերլուծություններ կատարելու համար, որոնք կներկայացվեն ստորև:

Եթե վերլուծության խնդիրը դրված է աշխատել առկա բազայի միայն մի հատվածի հետ, ապա SPSS ծրագրային փաթեթը հնարավորություն է տալիս աշխատել միայն այն հատվածի հետ, որը խնդրի առարկան է: Օրինակ, եթե խնդիրը դրված է վերլուծել

Երևան քաղաքի միայն Կենտրոն վարչական շրջանում առաջարկվող բնակարանների տվյալները, ապա կատարվում է հետևյալ գործողությունները՝ **Data / select / cases** բացում է պատուհան, որտեղ սեղմվում է **If condition is satisfied** կոճակը: Բացված պատուհանի ձախ մասից ընտրվում է Երևանի համայնքներ, որը հավասար է մեկի ու սեղմվում է **continue** / **OK** կոճակները (նկ. 14): Այս գործողությունից հետո հետագա բոլոր վերլուծություններին մասնակցում են միայն Կենտրոն վարչական շրջանի տվյալները: Նույն հաջողությամբ հնարավոր է կատարել հետ գործողություն՝ ակտիվացնելով All cases ֆունկցիան:

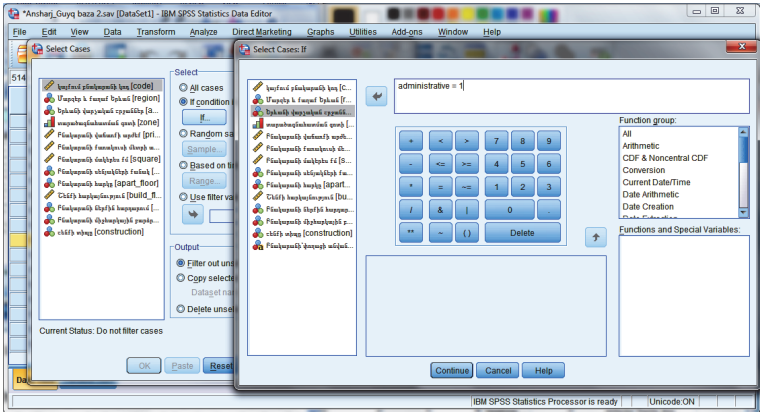

Նկ. 14. Անշարժ գույքի տվյալների բազայի մի հատվածի առանձնացում

SPSS ծրագրային փաթեթի հաջորդ հնարավորությունը **Data / Split file-ն է,** որի միջոցով ընտրելով փոփոխականը, հետագա վերլուծությունների ժամանակ արդյունքները նկարագրվում են ըստ այդ փոփոխականի վերագրված արժեքների: Օրինակ՝ **Data / split file-ը** բացում է պատուհան, որտեղ ակտիվացնելով **Compare groups**-ը ձախ պատուհանից ընտրվում է Երևանի վարչական շրջաններ փոփոխականը և սլաքի միջոցով տեղափոխում **Crups Based on** պատուհան և սեղմում OK կոճակը: Հետագա վերլուծու-

թյունները և տվյալների նկարագրությունները կատարվում են Երևան քաղաքի առանձին վարչական շրջանների համար (նկ. 15):

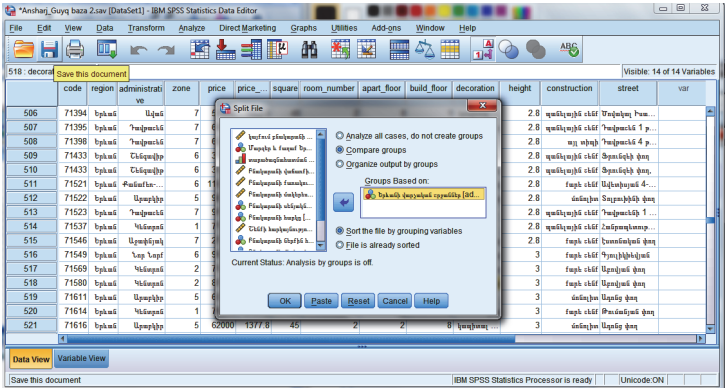

Նկ. 15. Անշարժ գույքի տվյալների բազայում փոփոխականի խմբավորում

Data / Sort Cases գործիքի միջոցով տվյալների բազայում բոլոր փոփոխականները կարելի է դասավորել աճման կամ նվազման կարգով:

SPSS ծրագրային փաթեթում **Recoding**-վերակոդավորման միջոցով նախօրոք մուտքագրած արժեքները անհրաժեշտության դեպքում կարելի է վերակոդավորել: Վերակոդավորումը իրականացվում է մի քանի ձևով:

Փոփոխականի վերափոխումը նորի՝ **Transform / Recode Into Same Variables,** բացում է պատուհան, որտեղ ընտրվում է հարկը, փոփոխականը սլաքի միջոցով տեղափոխվում է աջ պատուհան՝ **Old and New Values / Value,** գրվում է հին տվյալը **New Value**-ում, ավելացվում է նոր կոդը: **Add** կոճակի միջոցով տեղափոխելով **Old-New** պատուհանը: Հնարավոր է նաև **Range** կոճակը ակտիվացնելով խմբավորել տվյալները: **Through** դաշտերում նշվում է, թե որ հարկից մինչև որ հարկն է խմբավորվում ու նույն տրամա-

բանությամբ ավելացվում է **Old-New,** և սեղմվում **Continue** կոճակը[6] (նկ. 16):

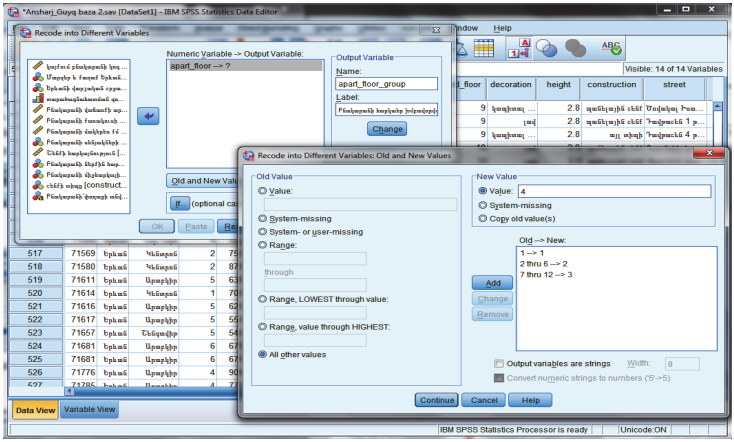

Նկ. 16. Անշարժ գույքի տվյալների բազայի փոփոխականի վերակոդավորում

Այս տարբերակի վերակոդավորումը ցանկալի չէ, քանի որ հնարավոր է, որ հին փոփոխականը հետագա վերլուծություններ-ի ժամանակ օգտագործվի, այդ իսկ պաճառով ցանկալի է, որ վերակոդավորումը իրականացվի հետևյալ ձևով՝ վերակոդավորել և ստեղծել նոր փոփոխական՝ **Transform / Recode Into Different Variables:** Բացված պատուհանից նորից ընտրվում է հարկ փոփոխականը, ստեղծվում է նոր փոփոխական, աջ անկյունի **Name** վանդակում գրվում է նոր փոփոխականի անունը, **floor_group/ Label** վանդակում արդեն ցանկացած լեզվով գրվում է բացատրությունը՝ հարկերը խմբավորված սեղմում **Change** կոճակը, բացվում է **Old and New Values** ու կատարվում է նույն գործողությունները. 1-ին հարկին՝ 1 արժեք, 2-6-րդ հարկերին՝ 2 արժեք, 7-12-րդ հարկերին՝ 3 արժեք, մնացած բոլոր հարկերին (**All other values**

[6] Տես, **Наследов А.,** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., с. 65.

նշելով)՝ 4 արժեք և սեղմում **Continue** / **OK** կոճակը: Արդյունքում ստացվում է նոր փոփոխական՝ ունենալով և՛ հարկ, և՛ հարկերը խմբավորած փոփոխական[7]:

Վերակոդավորումը կարող են կատարել ավտոմատ տարբերակով: **Transform /Automatic Recod** - եթե առկա է **String** փոփոխական, այսինքն՝ եթե մուտքագրված են ոչ թե թվեր, այլ՝ բառեր, կարելի է ավտոմատ կոդավորում իրականացնել: Այս դեպքում SPSS-ը յուրաքանչյուր բառին տալիս է համապատասխան կոդը: Variable View-ում Value հատվածում նշվում է կոդը և համապատասխան արժեքը (նկ. 17):

SPSS-ում լինում են դեպքեր, երբ տվյալների հետ աշխատելիս անհրաժեշտ է լինում նոր փոփոխականներ ստեղծել՝ համադրելով մի քանի այլ փոփոխականներ, այն իրականացվում է **Transform – Compute Variable**-ի միջոցով:

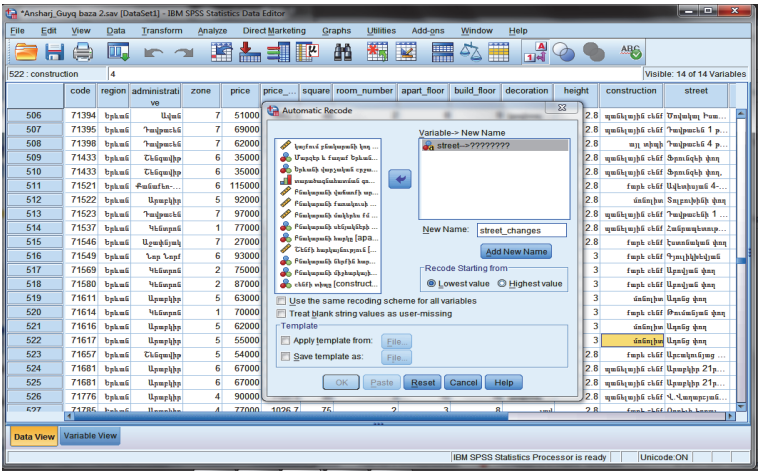

Նկ. 17. Անշարժ գույքի տվյալների բազայում փոփոխականի ավտոմատ վերակոդավորում

[7] **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., с. 65.

SPSS-ում լինում են դեպքեր, երբ տվյալների հետ աշխատելիս անհրաժեշտ է լինում նոր փոփոխականներ ստեղծել՝ համադրելով մի քանի այլ փոփոխականներ, այն իրականացվում է **Transform – Compute Variable**-ի միջոցով:

SPSS ծրագրային փաթեթում վերլուծություններ կատարելու համար շատ կարևոր է կեղծ փոփոխականների ստեղծումը՝ Dummy Variables, որը կատարվում է հետևյալ կերպ՝ **Transform / Recode into different variable,** որտեղ ձախ պատուհանից ընտրվում է այն փոփոխականը, որի համար ստեղծվում են կեղծ փոփոխականներ և կրկնակի կլիկով կամ սլաքի միջոցով տեղափոխում են **Numeric Variable-output Variable,** որտեղ կատարվում է նույն գործողությունը, որը կատարվում է նոր փոփոխականի ստեղծման համար մեկ տարբերությամբ, որ ընտրված արժեքներից մեկին տալով առաջնահերթություն՝ առաջարկվում է մեկ արժեքը, իսկ մնացածին տրվում է զրո արժեք: Օրինակ՝ ***construction*** փոփոխականի համար կեղծ փոփոխական ստեղծվում է **stone_ building**-ով, որտեղ քարի շենքին տրվում է մեկ արժեքը, իսկ մնացածին՝ զրո արժեք (նկ. 18):

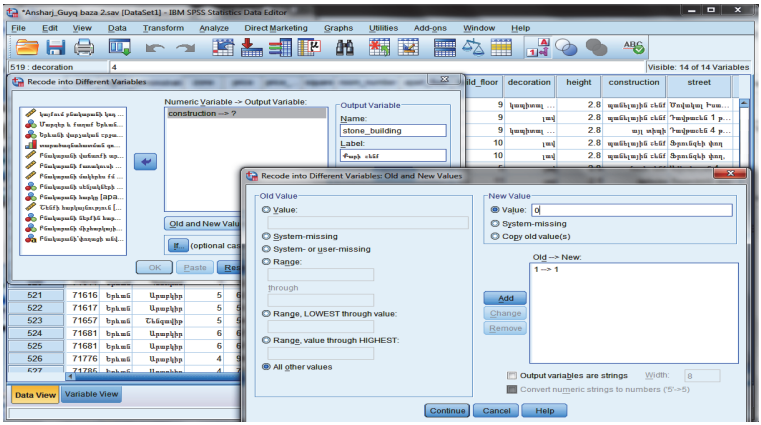

Նկ. 18. Անշարժ գույքի տվյալների բազայում կեղծ փոփոխականների ստեղծում

SPSS ծրագրային փաթեթում հնարավոր է ստեղծել աղյուսակներ՝ ընտրելով այն փոփոխականները, որի համար ցանկանում ենք բազայից դուրս բերել աղյուսակ՝ **Analyze / Tables / Custom Tables:** Ընտրվում են փոփոխականները՝ օրինակ՝ **col** դաշտում տեղադրելով համայնքները և **rows** դաշտում բնակարանների քառակուսի մետրի արժեքը, այնուհետև ակտիվացնելով **Summary Statistics** կոճակը բացված պատուհանում, ընտրվում է ցանկալի չափման միավորը՝ mena, max, min, median, mode …. ու սեղմվում է **Apply to All** կոճակն ու **OK:** Արդյունքում **Output** -ում դուրս է բերվում աղյուսակ, որը պարունակում է ընտրված բոլոր փոփոխականները իրենց արժեքներով[8] (նկ. 19.1, 19.2):

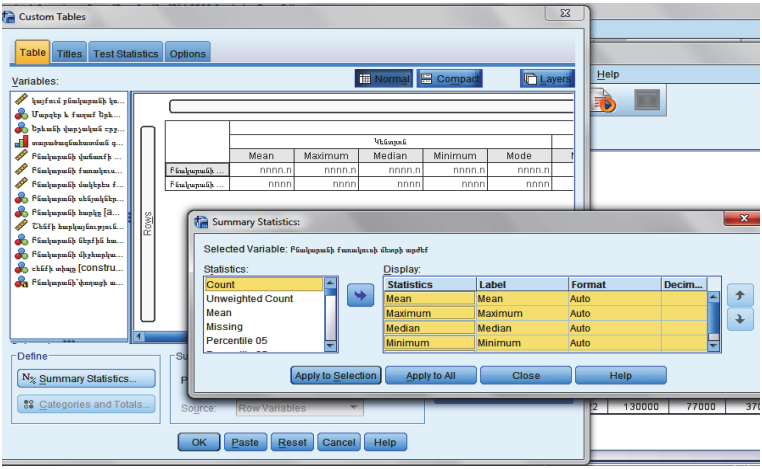

Նկ. 19.1. Անշարժ գույքի տվյալների բազայից աղյուսակի ստեղծման ընթացքը

[8] Տես, **Дубнов П.Ю**, «Обработка статистической информации с помощью SPSS». М.: ООО Издательство АСТ: Издательство НТ Пресс, 2004 г., с. 43:

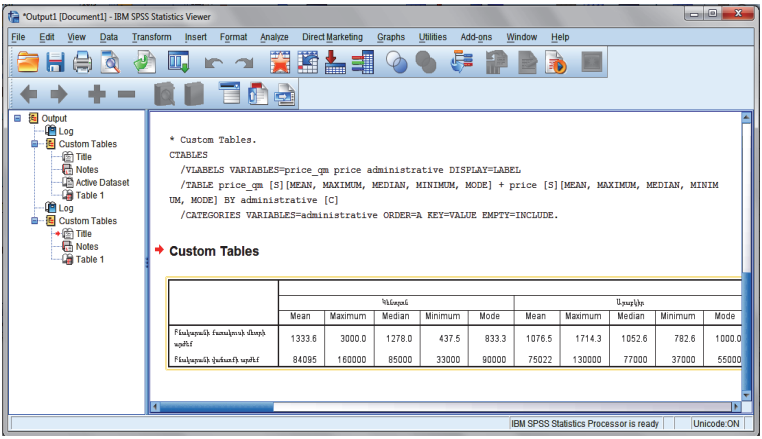

Նկ. 19.2. Անշարժ գույքի տվյալների բազայից աղյուսակի դուրսբերումը Output-ում

Տվյալները ավելի պատկերավոր դարձնելու համար SPSS փաթեթում յուրաքանչյուր փոփոխականի համար կարելի է ստեղծել նաև գծապատկերներ:

Գծապատկերի կառուցման օրինակներ SPSS ծրագրային փաթեթում.

➢ առաջին, պարզ գծապատկերի **Graphs / Legacy Dialogs / Bar / Somple / Summaries for grups of cases / Define/ % of cases / category Axis/ Rows / Columns / OK,**[9] (նկ. 20.1, 20.2):

[9] Տես, **Бююль Ахим, Цефель Петер,** SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей: Пер. с нем. СПБ.: ООО «ДиаСофтЮП», 2005 г., с. 420:

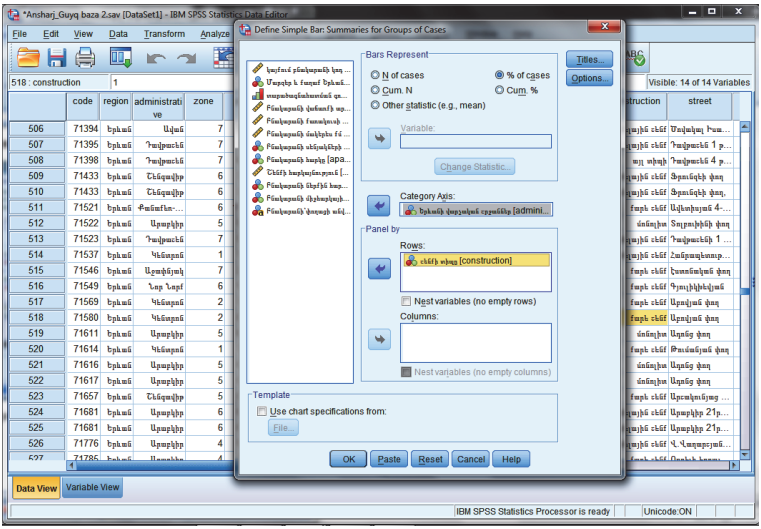

Նկ. 20.1. Անշարժ գույքի տվյալների բազայով պարզ գրաֆիկի կառուցում

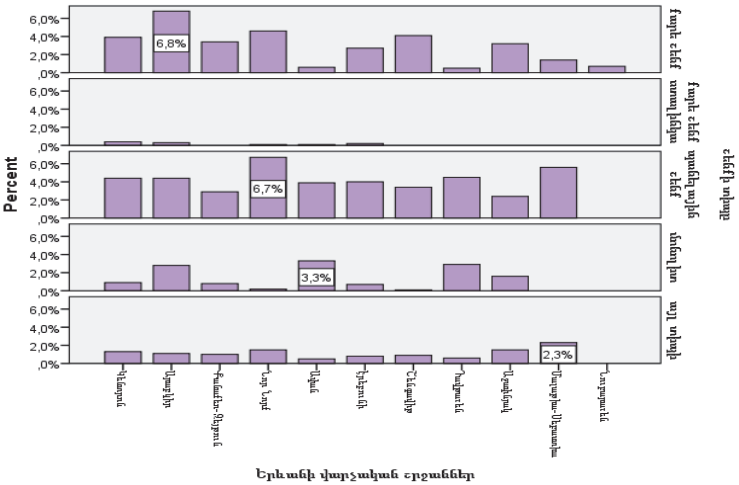

Նկ. 20.2. Պարզ գրաֆիկի դուրս բերումը Output-ում

Output-ի մեջ գծապատկերի վրա կրկնակի անգամ սեղմելով ակտիվանում են մի շարք գործողություններ, որոնց միջոցով կարելի է գծապատկերում կատարել փոփոխություններ՝ **Edit/Properties** (նկ. 20.3), և **Elements Data label mode**-ի միջոցով գծապատկերում ավելացվում են թվային տվյալներ,

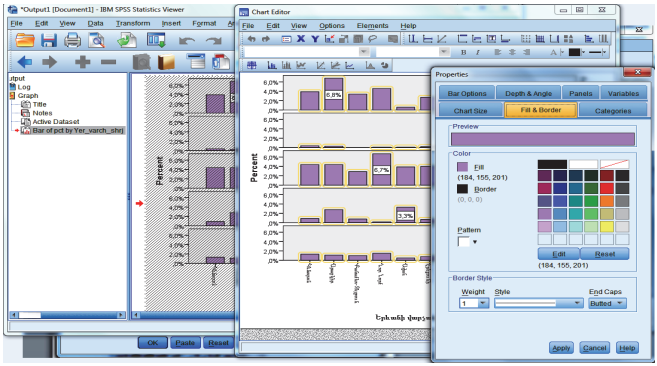

Նկ. 20.3.

Գծապատկերի ձևավորում Output-ում

➢ երկրորդ, կլաստերային գծապատկերներ՝ **Graphs / Legacy Dialogs / Bar / Clustered / Summaries for grups of cases / Define / N of cases / category Axis / Definw Clustwes by / OK** (նկ. 21.1, 21.2),

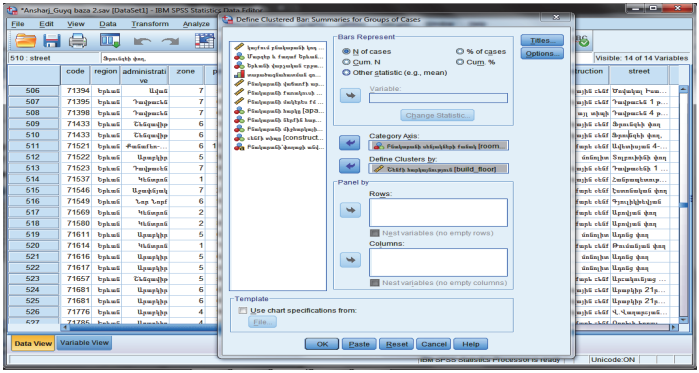

Նկ. 21.1. Անշարժ գույքի տվյալների բազայով կլաստերային գրաֆիկի

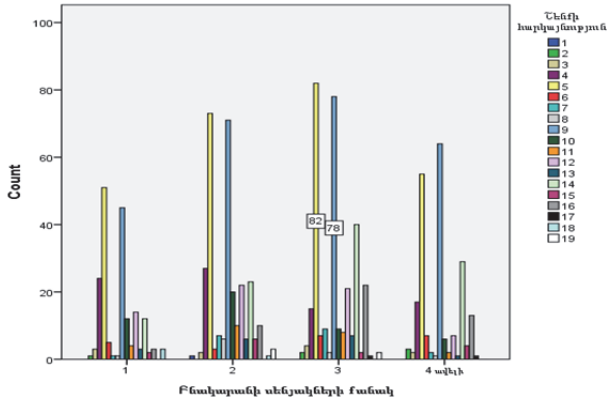

կառուցում

Նկ. 21.2. Կլաստերային գծապատկերի դուրս բերումը Output-ում

➢ երրորդ, խառը գծապատկերներ՝ **Graphs / Legacy Dialogs / Bar / Stacked / Summaries of separate variabls / Define / Bars** ***Represent / Category Axis/ Rows / Columns / OK*** *(նկ. 22.1, 22.2):*

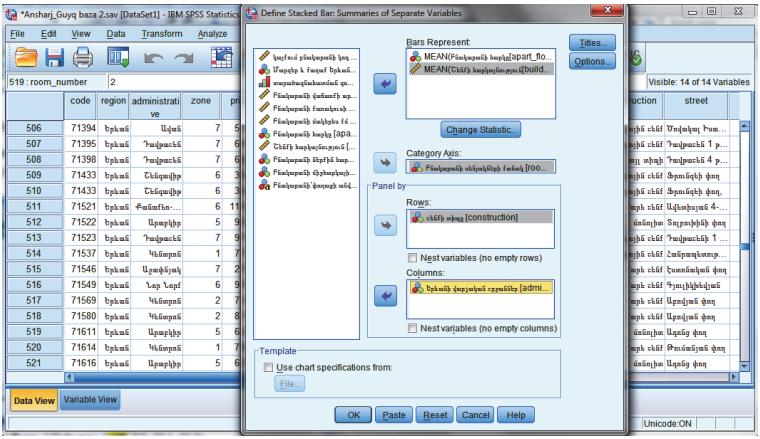

Նկ. 22.1. Անշարժ գույքի տվյալների բազայով խառը գրաֆիկի կառուցում

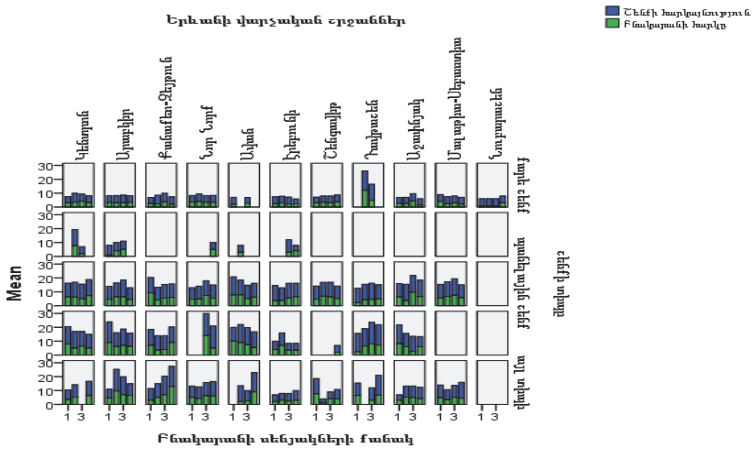

Նկ. 22.2. Խառը գծապատկերի դուրս բերումը Output-ում

ԳԼՈՒԽ 2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ SPSS ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՓԱԹԵԹՈՒՄ

Շուկայական տնտեսության պայմաններում գործարարության հաջողությունը մեծապես կախված է այն տեղեկատվությունից, որի հիման վրա ընդունվում են կարևոր ֆինանսական որոշումներ: Այդ պատճառով էլ տեղեկատվության, հավաքագրումը և վերլուծությունն այսօր համարվում են առանձին գիտամեթոդաբանական ուսումնասիրության առարկա և գործարարության ինքնուրույն ոլորտ: Անշարժ գույքի ոլորտում վերլուծությունները կատարվել են SPSS ծրագրային փաթեթում:

SPSS վիճակագրական փաթեթի Analyze բաժնում կարելի է իրականացնել նկարագրական վիճակագրական վերլուծություններ, ստուգել վարկածներ, կազմել մոդելներ և մի շարք այլ գործողություններ: Այս գլխում կանդրադառնանք այն հատվածին, որը առնչվում է անշարժ գույքի շուկային:

2.1. Անշարժ գույքի շուկայում նկարագրական վիճակագրական վերլուծություն

Անշարժ գույքի շուկայի վերլուծության համար կարևոր են այնպիսի մեծություններ, ինչպիսիք են օբյեկտների գինը, ընտրանքի գինը, ցուցադրման տևողությունը և մի շարք այլ ցուցանիշներ, որոնք պատահական մեծություններ են[10]:

Վերլուծությունը սկսելուց առաջ անհրաժեշտ է տեսնել բոլոր տվյալների բաշխվածությունը: Սա առաջին քայլն է՝ տվյալների

[10] Տես, **Ս. Ստեփանյան, Վ. Հովհաննիսյան, Ա. Գրիգորյան,** «Անշարժ գույքի էկոնոմիկա և կառավարում», Եր., 2007 թ., «ԵրՃՇՊՀ» հրատ., էջ 92-96:

մասին ընդհանուր պատկերացում կազմելու համար: Տվյալների բաշխվածությունը նկարագրող բոլոր գործիքները գտնվում են **Analyze** բաժնում:

Փոփոխականների բաշխվածությունը և դրանց նկարագրական վիճակագրությունը կարելի է իրականացնել **Analyze/ Descriptive Statistics/Frequencies**-ի բաժնում[11]: Այս բաժնում մկնիկի օգնությամբ ընտրում ենք այն փոփոխականը կամ փոփոխականները, որոնք մեզ հետաքրքրում են և տեղափոխելով Variable պատուհան, այնուհետև սեղմելով OK կոճակը ստանում ենք հակիրճ բնութագիր, մեր օրինակում՝ բնակարանի սենյակների քանակը (նկ. 23.1, 23.2): Արդյունքները արտացոլված են Output-ում:

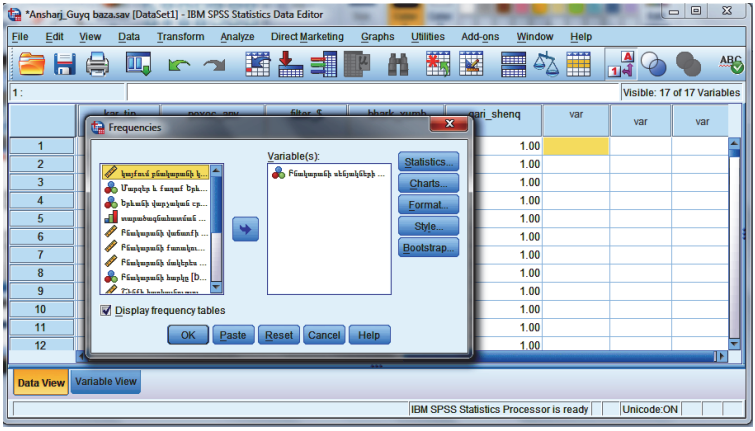

Նկ. 23 .1. Անշարժ գույքի տվյալների բազայում բնակարանի սենյակների քանակի բաշխվածությունը

[11] Տես, **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., с. 108:

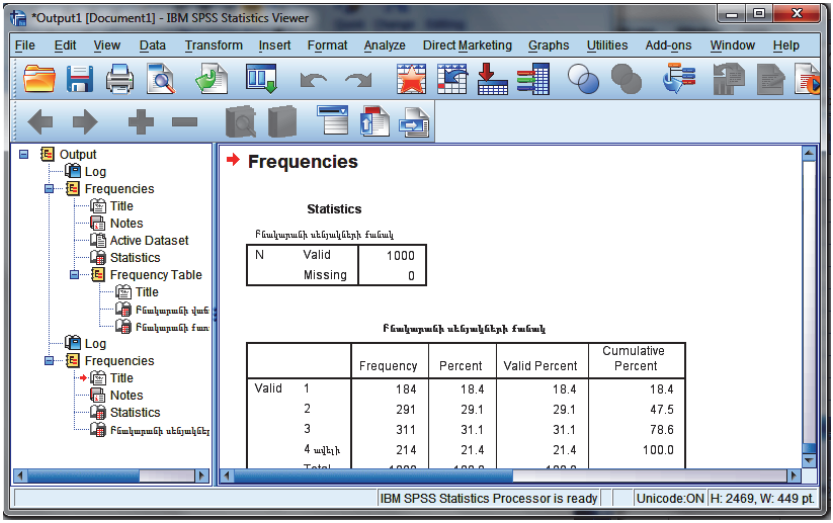

Նկ. 23.2. Անշարժ գույքի տվյալների բազայում բնակարանի սենյակների քանակի բաշխվածության արդյունք Output-ում

Output-ում տեսնում ենք **Statistic** աղյուսակը, որտեղ նշվում է՝ քանի բնակարան է առկա բազայում, քանիսը՝ առկա են, բայց չեն մասնակցում վերլուծությանը (**missing**): Օրինակում առկա է 1000 բնակարան, բաց թողնված բնակարաններ չկան (0):

Բնակարանի սենյակների քանակ աղյուսակում առկա են այուներ[12].

- **Valid** - բնակարանի սենյակների քանակները,
- **Frequency** – բազայում առկա բնակարանների քանակն ըստ սենյակների քանակի՝ մեկ, երկու, երեք և չորսից ավելի,

[12] Տես, **Бююль Ахим, Цефель Петер,** SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей: Пер. с нем. СПБ.: ООО «ДиаСофтЮП», 2005 г., с. 48:

- **Percent –** ըստ սենյակի քանակի, ընտրվածն ընդհանուրի քանի տոկոսն է կազմում,
- **Valid Percent** - իրական տոկոսը՝ հանած missing արժեքները, մեր օրինակում այն կրկնվում է, քանի որ missing չկա,
- **Cumulative Percent** - միասնական տոկոսները, ամեն հաջորդը գումարվում է նախորդին:

Վիճակագրության մեջ առկա է շարքը բնութագրող հիմնական երեք ցուցանիշ՝ ***միջին թվաբանական, մեդիան և մոդ***: Այս միջին ցուցանիշներն օգտագործվում են շարքի տիպիկ փոփոխությունը որոշելու համար կամ վիճակագրությունում անվանում են առանցքային միտումներ՝ **Central Tendencies**[13]**:**

SPSS փաթեթում սեղմելով **Analyze / Descriptive statistics / Frequencie** պատուհանը աջ անկյունում բացվում են մի շարք գործիքներ.

Statistics - գործիքի միջոցով կարելի է որոշել շարքը նկարագրող մի շարք ցուցանիշներ (նկ. 24): Օրինակ՝տվյալների բազայում առկա բնակարանների մեկ քառակուսի մետրի արժեքը որոշելու համար ակտիվացնել **Mean, Median, Mode, Sum, Std. Deviation, Min և Max, Variance, Range** գործիքները: Կատարված գործողության արդյունքներն ամփոփված է նկար 25-ում:

---

[13] Տես, **Վ. Փ. Հովհաննիսյան,** «Տվյալների մշակման մաթեմատիկական հիմունքները և անշարժ գույքի գնահատումն ու անշարժ գույքի շուկայի վերլուծությունը»: Եր., ԵրՃՇՊՀ հրատ., 2009 թ., էջ 33-38:

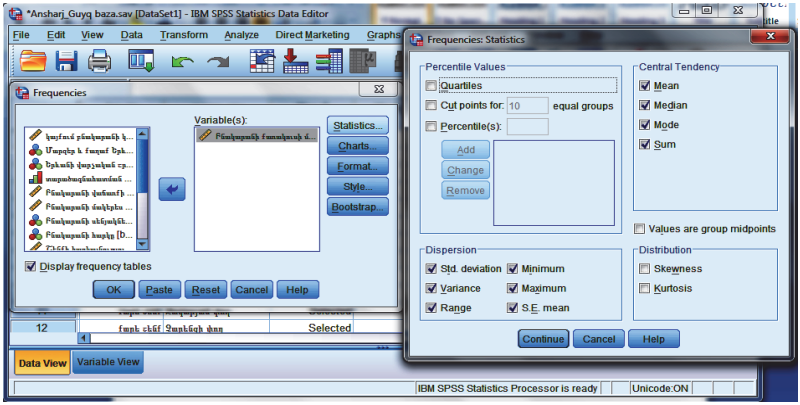

Նկ. 24. Անշարժ գույքի տվյալների բազայում բնակարանի միջին թվաբանական, մեդիան, մոդ արժեքների որոշում

Statistics		
Բնակարանի քառակուսի մետրի արժեք		
N	Valid	1000
	Missing	0
Mean		889.534
Std. Error of Mean		9.6842
Median		820.948
Mode		1000.0
Std. Deviation		306.2427
Variance		93784.603
Range		2691.7
Minimum		308.3
Maximum		3000.0
Sum		889534.3

1

Statistics		
Բնակարանի քառակուսի մետրի արժեք		
N	Valid	988
	Missing	12
Mean		873.721
Std. Error of Mean		8.6064
Median		818.000
Mode		1000.0
Std. Deviation		270.5214
Variance		73181.846
Range		1667.3
Minimum		308.3
Maximum		1975.6
Sum		863236.3

2

Statistics		
Բնակարանի քառակուսի մետրի արժեք		
N	Valid	980
	Missing	0
Mean		877.851
Std. Error of Mean		8.5515
Median		820.448
Mode		1000.0
Std. Deviation		267.7035
Variance		71665.142
Range		1565.4
Minimum		410.3
Maximum		1975.6
Sum		860293.7

3

Նկ. 25. Անշարժ գույքի տվյալների բազայի՝ բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեքի նկարագրական վիճակագրություն

Նկարագրենք աղյուսակում առկա ցուցանիշները[14].

- **Mean** - միջին – ցույց է տալիս տվյալ փոփոխականի միջին արժեքը,
- **Median** - միջնաթիվ – եթե տվյալ փոփոխականի բոլոր արժեքները դասավորենք աճման կամ նվազման կարգով, ապա median-ը կլինի մեջտեղի արժեքը: Օրինակ, եթե կա դասավորված 1000 արժեք, medaian-ը կլինի 500-ի և 501-ի միջին թվաբանականը, որտեղ թվերի 50%-ը մեծ է median-ից, իսկ մյուս 50%-ը՝ փոքր, իսկ կենտ շարքի դեպքում՝ միջնաթիվը,
- **Mode** - մոդ – տվյալ փոփոխականի համար ամենահաճախ հանդիպող արժեքն է,
- **Sum** - գումար – տվյալ փոփոխականի համար նշված բոլոր արժեքների գումարն է,
- **Std. Deviation** - միջինից շեղման արժեքը կամ ստանդարտ շեղում միջինում – ցույց է տալիս, թե արժեքները որքանով են շեղված mean-ից,
- **Min/Max –** ցույց է տալիս տվյալ փոփոխականի համար նշված ամենափոքր և ամենամեծ արժեքները,
- **Variance** – ցույց է տալիս փոփոխականի փոփոխականության արժեքը կամ տատանողականության չափումը,
- **Range** – թափք տատանման լայնույթը - ցույց է տալիս ամենամեծ և ամենափոքր արժեքների տարբերությունը:

Նկար 25-ում իրականացվել է երեք գործողություն, որի արդյունքները ակնհայտ տարբեր են.

- առաջինում վերլուծությունը կատարվել է ամբողջ բազայի համար, որտեղ առկա է 1000 բնակարան,

---

[14] Տես, **Ա. Ն. Պետրոսյան**, «Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն», Եր., «Էդիթ Պրինտ», 2009թ., էջ 57-76:

➢ երկրորդում նշվել է, որ տվյալ վերլուծությանը մասնակցեն այն բնակարանները, որոնց մեկ քառակուսի մետրի արժեքը մինչև 2000$ է, որի արդյունքում mssing-ում հայտնվել են 12 բնակարաններ, որոնք չեն մասնակցել վերլուծությանը,

➢ երրորդում՝ բազայի համար դրվել է սահմանափակում **Data / select / cases / If condition is satisfied**-ում նշելով, որ վերլուծությանը կարող են մասնակցել այն բնակարանները, որոնց մեկ քառակուսի մետրի արժեքը մեծ է 400$-ից (price_qm > 400):

Ստացված արդյունքները՝ ***միջին թվաբանականը, մեդիան և մոդան,*** և մնացած բոլոր ցուցանիշներն ունեն տարբեր արժեքներ, քանի որ բազայում առկա տվյալների քանակը տարբեր է:

Charts - վերլուծության արդյունքները կարելի է նաև ներկայացնել գծապատկերների միջոցով, որի համար ակտիվացնում ենք **Charts** գործիքը՝ **Analyze / Descriptive statistics / Frequencies / Charts / Histograms / Show nomal curve on histogram**[15] (նկ. 26):

Տվյալները ավելի պատկերավոր դարձնելու համար յուրաքանչյուր շարքի համար կարելի է ստանալ նաև հիստոգրամներ: Վերը նշված օրինակում, բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեքի համար ունենք երեք շարք, որի համար էլ կստեղծենք հիստոգրամ: Բացված պատուհանում ընտրելով **Histrograms** և ակտիվացնելով **show nomal curve on histogram գործիքը,** հիստոգրամում կբերի նաև բաշխման կորը: Ներքևի հատվածում ակտիվացնելով **Cart Values** գործիքը կարելի է տեսնել տվյալները և՛ ըստ հաճախականության, և՛ ըստ տոկոսների:

---

[15] Տես, **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: Питер, 2013 г., с. 96-105:

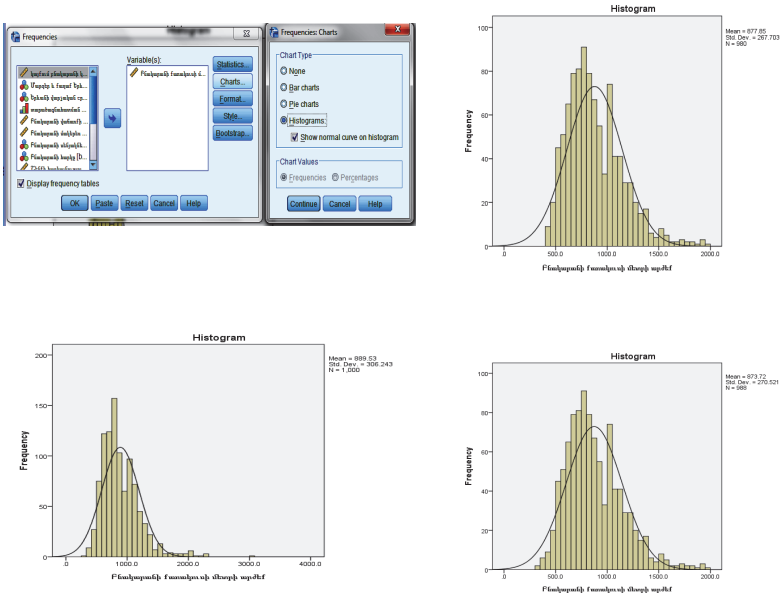

Նկ. 26. Բնակարանի մեկ քառակուսի մետրի արժեքի հիստոգրամներ

2.2. Անշարժ գույքի շուկայի խնդիրների վիճակագրական վերլուծությունը

2.2.1. Կոռելյացիա և ռեգրեսիայի վերլուծություն

Վիճակագրական հետազոտությունների արդյունքում բացահայտված երևույթների միջև գոյություն ունեցող պատճառահետևանքային հարաբերակցությունները, դրանք թույլ են տալիս ի հայտ բերել այն հատկանիշները, որոնք էական ազդեցություն են թողնում ուսումնասիրվող երևույթների ու գործընթացների փոփոխության վրա:

Վիճակագրությունը մշակել է կապերի ուսումնասիրության բազմաթիվ մեթոդներ, որոնցից կոնկրետ ընտրությունը կախված է հետազոտության նպատակից և առաջադրված խնդիրներից:

Երևույթների և հատկանիշների միջև եղած կապերը, հաշվի առնելով դրանց բազմազանությունը, դասակարգվում են մի շարք հիմունքներով: Հատկանիշները, ըստ փոխկապվածության ուսումնասիրության նշանակության, բաժանվում են երկու դասի: Այն հատկանիշները, որոնք պայմանավորում են իրենց հետ կապված հատկանիշների փոփոխությամբ կոչվում են **գործոնային (անկախ):** Գործոնային հատկանիշների ազդեցությամբ փոփոխվողները կոչվում են **արդյունքային (կախյալ):**

Վիճակագրությունում տարբերում են ֆունկցիոնալ կապ և ստոխաստիկ կախվածություն հասկացությունները: ***Ֆունկցիոնալ*** են անվանում այն կապը, որի դեպքում գործոնային հատկանիշի որոշակի արժեքին համապատասխանում է արդյունքային հատկանիշի մեկ և միայն մեկ արժեք:

Եթե պատճառային կախվածությունը դրսևորվում է ոչ թե յուրաքանչյուր առանձին դեպքում, այլ ընդհանուր, միջին ձևով մեծ թվով դիտարկումների ժամանակ, ապա այդպիսի կախվածությունը կոչվում է ***ստոխաստիկ***: Ստոխաստիկ կապի մասնավոր դեպքն է կոռելյացիոն կապը:

Ըստ կապի սերտության աստիճանի՝ առանձնացվում են դրանց գնահատման քանակական չափանիշներ (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1[16]

Կապի սերտության գնահատման քանակական չափանիշներ

Կոռելյացիայի գործակցի մեծությունը	Կապի բնույթը
Մինչև $\lvert\pm 0.3\rvert$	գործնականում բացակայում է
$\lvert\pm 0.3\rvert$ - $\lvert\pm 0.5\rvert$	թույլ
$\lvert\pm 0.5\rvert$ - $\lvert\pm 0.7\rvert$	միջին
$\lvert\pm 0.7\rvert$ - $\lvert\pm 1.0\rvert$	ուժեղ

Ըստ ուղղության՝ ընդգծում են ***ուղիղ և հակադարձ*** կապ:

Ըստ վերլուծական արտահայտության՝ ընդգծում են ***ուղղագիծ*** **(կամ գծային) և ոչ *գծային*** կապ**:** Եթե երևույթների միջև կապը մոտավորապես արտահայտված է ուղիղ գծի հավասարման միջոցով, ապա անվանում են գծային կապ, իսկ եթե այն արտահայտված է որևէ կոր գծի հավասարմամբ (պարաբոլ, հիպերբոլ՝ աստիճանային, ցուցչային, էքսպոնենցիալ), ապա այդպիսի կապն անվանում են ոչ գծային կամ կորագծային:

Կապի առկայությունը, դրա բնույթն ու ուղղությունը բացահայտելու համար վիճակագրությունում օգտագործվում են զուգահեռ տվյալների համեմատման, վերլուծական խմբավորման, գրաֆիկական, կոռելյացիոն և ռեգրեսիոն մեթոդները:

Զույգային ռեգրեսիան բնութագրում է երկու հատկանիշների (գործոնային և արդյունքային) միջև կապը: Դրանց միջև կապը անալիտիկ կերպով նկարագրվում է հետևյալ հավասարումների միջոցով.

ուղիղ գծի՝ $\hat{y}_x = a_0 + a_1 x$,

[16] Տես, **Ա. Ն. Պետրոսյան** «Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն», Եր., «Էդիթ Պրինտ», 2009թ., էջ 152:

պարաբոլի՝ $\hat{y}_x = a_0 + a_1 x + a_2 x^2$,

հիպերբոլի՝ $\hat{y}_x = a_0 + a_1 \frac{1}{x}$ և այլն:

Հավասարման տեսակի որոշումը կարելի է իրականացնել՝ ուսումնասիրելով գրաֆիկական կախվածությունը: X (անկախ) և Y(կախյալ) փոփոխականների միջև կախվածության արտացոլման համար կիրառվում է ցրվածության դիագրաման (scatter diagram), որտեղ X փոփոխականի արժեքները տեղադրված են հորիզոնական առանցքի վրա, իսկ Y փոփոխականի արժեքները՝ ուղղահայաց: Երկու փոփոխականների միջև կախվածությունը կարող է տարբեր լինել՝ ամենապարզից մինչև շատ բարդ:

Փոփոխականների կախվածության տարբեր տիպերը ներկայացված են (նկ. 27) գծապատկերում (ա-զ)[17]:

[17] Տես, **Ա. Ն. Պետրոսյան** «Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն», Եր., «Էդիթ Պրինտ», 2009թ., էջ 154:

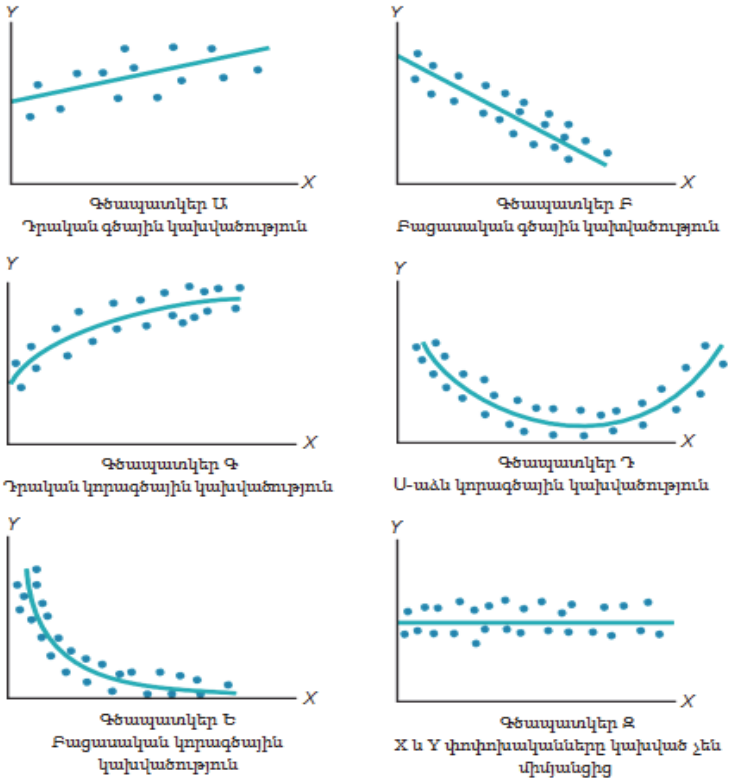

Նկ. 27. Ցրվածության դիագրամներ, որոնք արտացոլում են տարբեր տեսակի կախվածություններ

Գծապատկեր Ա-ում Y փոփոխականի արժեքները գրեթե գծայնորեն աճում են X փոփոխականի աճին զուգընթաց:

Գծապատկեր *Բ-ն* արտացոլում է բացասական գծային կախվածություն, այսինքն՝ երբ X փոփոխականն աճում է, Y-ը նվազում է:

Գծապատկեր Գ-ում ներկայացված տվյալներն արտացոլում են X և Y փոփոխականների միջև կորագծային կախվածություն, այսինքն՝ Y փոփոխականի արժեքները մեծանում են X-ի աճին

զուգընթաց, սակայն աճի արագությունը X փոփոխականի որոշակի արժեքներից հետո նվազում է:

Գծապատկեր Դ-ն ներկայացնում է պարաբոլային U-աձև կախվածություն X և Y փոփոխականների միջև, այսինքն՝ X փոփոխականի արժեքների աճին զուգընթաց Y փոփոխականի արժեքները սկզբում նվազում են, այնուհետև՝ աճում:

Գծապատկեր Ե-ում արտացոլված է X և Y փոփոխականների միջև էքսպոնենցիալ կախվածություն: Այս դեպքում Y փոփոխականը սկզբում կտրուկ նվազում է X փոփոխականի աճին զուգընթաց, սակայն այդ անկման արագությունն աստիճանաբար նվազում է:

Գծապատկեր Զ-ում ներկայացված են այնպիսի տվյալներ, ըստ որոնց X և Y փոփոխականներն ընդհանրապես կախված չեն մեկը մյուսից, այսինքն՝ X փոփոխականի յուրաքանչյուր արժեքին համապատասխանում են Y-ի ինչպես մեծ, այնպես էլ փոքր արժեքներ:

Ռեգրեսիայի հավասարման պարամետրերի գնահատումը կատարվում է փոքրագույն քառակուսիների մեթոդով, որի հիմքում ընկած է ուսումնասիրվող համակցության դիտարկումների անկախության վարկածը և մոդելի պարամետրերի որոշումը, որի դեպքում նվազեցվում է արդյունքային հատկանիշի էմպիրիկ (փաստացի) և տեսական արժեքների տարբերությունների քառակուսիների գումարը[18].

$$S = \sum (y - \hat{y}_x)^2 \to \min :$$

Զույգային գծային ռեգրեսիայի պարամետրերը փոքրագույն քառակուսիների մեթոդով որոշելու ժամանակ նորմալ հավասարումների համակարգն ունի հետևյալ տեսքը.

---

[18] Տես, **Լ.Ղուշչյան, Տ. Թերզյան, Լ.Դավթյան** «Տարրական էկոնոմետրիկա», Եր., «Զեսթ» 2002թ.,էջ152-156:

$$\begin{cases} na_0 + a_1 \sum x = \sum y \\ a_0 \sum x + a_1 \sum x^2 = \sum yx \end{cases},$$

որտեղ՝ a_0 և a_1 ռեգրեսիայի պարամետրերն են, n-ը՝ ուսումնասիրվող համակցության ծավալը (դիտարկման միավորների թիվը):

Ռեգրեսիայի հավասարումներում a_0 պարամետրը ցույց է տալիս արդյունքային հատկանիշի վրա հաշվի չառած (հետազոտման համար չընդգծված) գործոնների միջինացված ազդեցությունը, a_1 պարամետրը՝ ռեգրեսիայի գործակիցը ցույց է տալիս, թե որքանով միջինում կփոխվի արդյունքային հատկանիշի արժեքը գործոնային հատկանիշի՝ դրա սեփական չափման մեկ միավորի փոփոխման դեպքում:

Ռեգրեսիայի մոդելը կարող է կառուցվել ինչպես հատկանիշի անհատական արժեքներով, այնպես էլ խմբավորված տվյալներով: Բավականին մեծ թվով դիտարկումների դեպքում հատկանիշների միջև կապը բացահայտելու նպատակով օգտագործվում է *կոռելյացիոն աղյուսակը*: Կոռելյացիոն աղյուսակում կարելի է ներկայացնել միայն զույգային կապը, այսինքն՝ արդյունքային հատկանիշի կապը մեկ գործոնի հետ, և դրա հիման վրա կառուցել ռեգրեսիայի հավասարումը և որոշել կապի սերտության ցուցանիշները: Ռեգրեսիայի հավասարումը կարող է լինել գծային, պարաբոլային և այլ ձևերով:

Բազմակի (բազմագործոն) ռեգրեսիա: Երեք և ավելի միմյանց հետ կապված հատկանիշների միջև կապի ուսումնասիրությունը կրում է բազմագործոն ռեգրեսիա անվանումը և արտահայտվում է հետևյալ ֆունկցիայով[19].

---

[19] Տես, **Ա. Ն. Պետրոսյան** «Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն», Եր., «Էդիթ Պրինտ», 2009թ., էջ 165:

$$\bar{y}_{1,2\ldots,k} = f(x_1, x_2, \cdots x_k):$$

Բազմակի ռեգրեսիայի մոդելի կառուցումը ներառում է հետևյալ փուլերը.

1. կապի ձևի (ռեգրեսիայի հավասարման) ընտրություն,
2. գործոնային հատկանիշների ընտրություն,
3. համակցության բավարար ծավալի ապահովում չտեղաշարժված գնահատականներ ստանալու նպատակով:

Հավասարման տիպի ընտրությունը դժվարանում է նրանով, որ կախվածության ցանկացած ձևի համար կարելի է ընտրել մի շարք հավասարումներ, որոնք որոշակի աստիճանով կնկարագրեն այդ կապերը:

Փոխկապվածության բազմագործոն մոդելների կառուցման փորձը ցույց է տալիս, որ սոցիալ-տնտեսական երևույթների միջև իրականում գոյություն ունեցող կախվածությունները կարելի է նկարագրել՝ օգտագործելով հինգ տիպի մոդել.

1. գծային՝ $\bar{y}_{1,2,\cdots,k} = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 + \cdots + a_k x_k$,
2. աստիճանային՝ $\bar{y}_{1,2,\cdots,k} = a_0 x_1^{a_1} x_2^{a_2} \cdots x_k^{a_k}$,
3. ցուցչային՝ $\bar{y}_{1,2,\cdots,k} = e^{a_0 + a_1 x_1 + \cdots + a_k x_k}$,
4. պարաբոլային՝ $\bar{y}_{1,2,\cdots,k} = a_0 + a_1 x_1^2 + a_2 x_2^2 + \cdots + a_k x_k^2$,
5. հիպերբոլային՝ $\bar{y}_{1,2,\cdots,k} = a_0 + \frac{a_1}{x_1} + \frac{a_2}{x_2} + \cdots + \frac{a_k}{x_k}$

2.3. Անշարժ գույքի շուկայի ռեգրեսիոն մոդելների կառուցումը

2.3.1. Զույգային ռեգրեսիայի մոդելի կառուցումը SPSS փաթեթում

Մաթեմատիկական վիճակագրության ռեգրեսիոն վերլուծություն կոչվող բաժինը նվիրված է վիճակագրական տվյալների օգնությամբ մեծությունների միջև կախվածության ուսումնասիրության եղանակներին:

Դիցուք, հետազոտվում է երկու հատկանիշների՝ X (անկախ փոփոխական) և Y (կախյալ փոփոխական) փոխկապակցվածությունը:

Եթե Y-ի մեծության կախումը X-ից ֆունկցիոնալ է՝ X-ի յուրաքանչյուր արժեքին համապատասխանում է Y-ի մեծության որոշակի արժեք, գրում են՝ $Y = f(X)$:[20]

Սակայն հաճախ հանդիպում են հավանական (ստոխաստիկ) կախվածության դեպքեր, երբ X-ը պատահական, կամ ոչ պատահական մեծություն է, իսկ Y-ը պատահական մեծություն, որը կախված է X-ից:

Այս դեպքերում հաճախ փոփոխականների միջև կախվածությունը գնահատելու համար օգտագործվում է տարբեր մոդելներ, որոնցից պարզագույնը գծային ռեգրեսիայի մոդելն է՝

$$Y_i = a + bX_i + \varepsilon_i,$$

որտեղ a-ն և b-ն գնահատվող գործակիցներն են, իսկ ε_i - ն պատահական մեծություն է:

---

[20] Տես, **Ա. Քթոյան, Ս. Խաչիկյան, Մ. Մովսիսյան, Կ. Հակոբյան** «Տնտեսագիտական խնդիրների վիճակագրական վերլուծությունը SPSS փաթեթի գործադրմամբ», Եղեգնաձոր: Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի Եղեգնաձորի մասնաճյուղ, 2015թ., էջ 6:

Կառուցվում է զույգային ռեգրեսիայի մոդել, որտեղ ընտրվել է Երևան քաղաքի Արաբկիր վարչական շրջանի բնակարանների արժեքի կախվածությունը բնակարանների մակերեսից և կանխատեսվում է, թե մեկ քառակուսի մետրի փոփոխության դեպքում բնակարանի արժեքը ինչքան կավելանա կամ կնվազի:

Ansharj_Guyqbaza.sav ֆայլում ընտրելով երկու փոփոխական՝ բնակարանի արժեքը և բնակարանի մակերեսը, կառուցվում է զույգային ռեգրեսիայի մոդել:

Հաճախ օգտակար է մինչև համապատասխան մոդելի ստեղծումը կառուցել վիճակագրական տվյալները պատկերող ցրվածության գրաֆիկ: Աչքի անցկացնելով այդ գծապատկերը՝ հետազոտողը նկատում է X-ից Y-ի կախման հիմնական միտումները և կարող է ընտրել ռեգրեսիայի ֆունկցիոնալ համապատասխան դասը (նկ. 28):

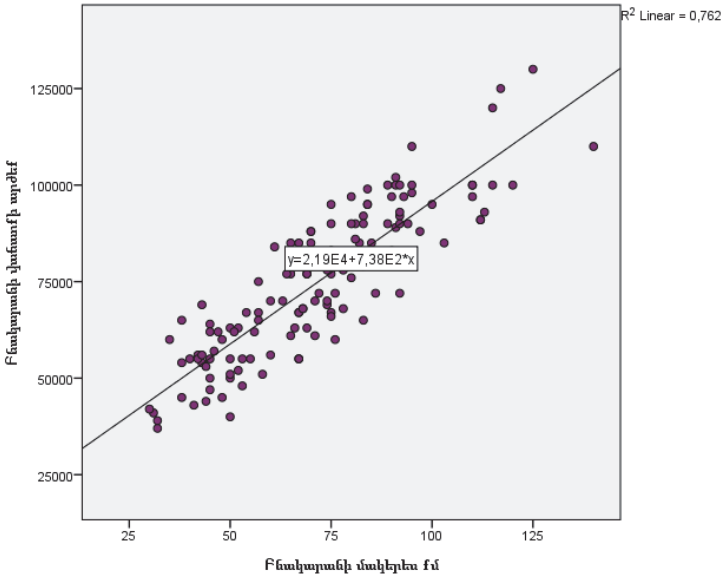

Նկ. 28. Արաբկիր վարչական շրջանի շուկայում առաջարկվող անշարժ գույքի՝ բնակարանի արժեքի և մակերեսի ցրվածության գծապատկերը

Փորձ է արվում ռեգրեսիոն մոդելի միջոցով հասկանալ, արդյո՞ք բնակարանի արժեքը կախված է բնակարանի մակերեսից: Այդ նպատակով SPSS փաթեթում կատարվել է հետևյալ գործողությունը՝ **Analyze / Regression / Linear**, որի արդյունքում բացվում է հետևյալ պատուհանը: Նշված պատուհանի ձախ մասից սլաքի միջոցով տեղափոխվում է **dependent** կախյալ փոփոխականը (Y)՝ բնակարանի արժեքը, իսկ անկախ կամ բացատրող փոփոխականը (X)՝ բնակարանի մակերեսը, տեղափոխվում է independent(s) պատուհան[21] (նկ. 29):

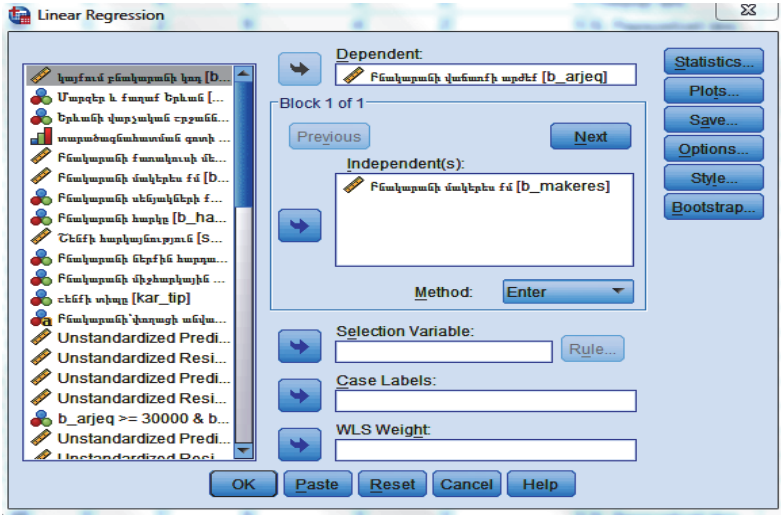

Նկ. 29. Զույգային ռեգրեսիոն մոդելի կառուցում

Բացված պատուհանի աջ անկյունում առկա են մի քանի գործիքներ՝ **Statistics, Plots, Save, Options և Style,** որոնք կարելի է ոչինչ չփոփոխելով՝ սեղմել OK կոճակը: Փորձենք բացատրել դրանց էությունը:

---

[21] Տես, **Ս. Խաչիկյան, Ա. Քթոյան, Ս. Բրայան** Հետազոտական աշխատանք, «Սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշների գնահատումը Հայաստանում SPSS փաթեթի կիրառմամբ», Եր., «Տնտեսագետ», 2016թ., էջ 22:

Statistics - կոճակը սեղմելով՝ կբացվի հետևյալ պատուհանը (նկ. 30): Բացված պատուհանում կարելի է ընտրել բոլոր հնարավորությունները, ինչպես ցույց է տրված նկարում:

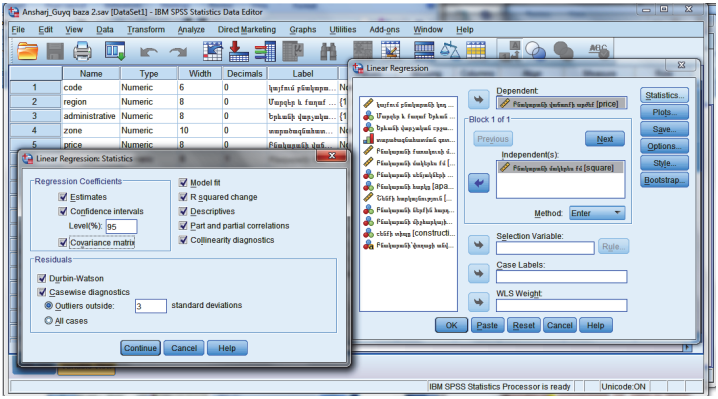

Նկ. 30. Statistics պատուհանի կիրառություն

Plots գործիքը – հնարավորություն է տալիս կառուցել գծապատկերներ թե՛ Y (կախյալ), թե՛ X (անկախ) փոփոխականների համար, ինչպես նաև ստանալ հիստոգրամ ընտրված փոփոխականի համար և նորմալ բաշխման կոր (նկ. 31):

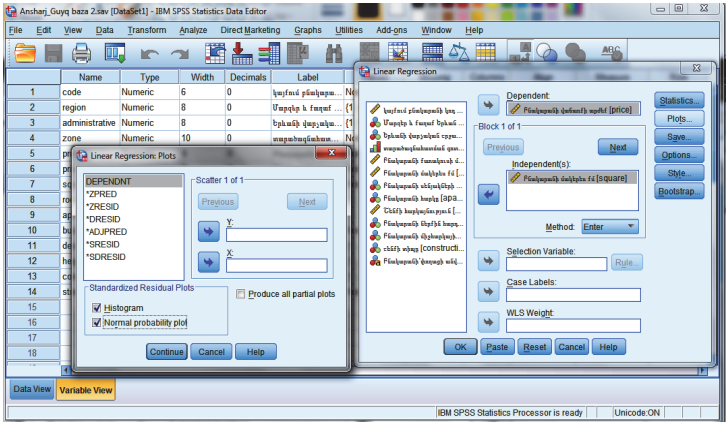

Նկ. 31. Plots պատուհանի կիրառություն

Գործողությունները իրականացնելուց հետո սեղմվում է Continue և OK կոճակները, և արդյունքը աղյուսակների և գծապատկերի միջոցով արտացոլվում է Output-ում (նկ. 32):

Regression

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Բնակարանի վաճառքի արժեք	75021,58	18974,608	139
Բնակարանի մակերես քառ.մ	71,90	22,434	139

Correlation

		Բնակարանի վաճառքի արժեք	Բնակարանի մակերես քմ
Pearson Correlation	Բնակարանի վաճառքի արժեք	1,000	,873
	Բնակարանի մակերես քառ. մ	,873	1,000
Sig. (1-tailed)	Բնակարանի վաճառքի արժեք	.	,000
	Բնակարանի մակերես քառ. մ	,000	.
N	Բնակարանի վաճառքի արժեք	139	139
	Բնակարանի մակերես քառ. մ	139	139

Model Summary[b]

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,873[a]	,762	,761	9284,026	,762	439,437	1	137	,000	2,025

a. Predictors: (Constant), Բնակարանի մակերես քառ. մ

b. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

ANOVA[a]

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	37876475812,641	1	37876475812,641	439,437	,000[b]
	Residual	11808459439,157	137	86193134,592		
	Total	49684935251,799	138			

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

b. Predictors: (Constant), Բնակարանի մակերես քառ. մ

Coefficients[a]

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	21925,944	2652,443		8,266	,000					
	Բնակարանի մակերես քառ. մ	738,472	35,228	,873	20,963	,000	,873	,873	,873	1,000	1,000

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Residuals Statistics[a]

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	44080,12	125312,09	75021,58	16567,052	139
Residual	-18849,566	17919,172	,000	9250,327	139
Std. Predicted Value	-1,868	3,036	,000	1,000	139
Std. Residual	-2,030	1,930	,000	,996	139

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

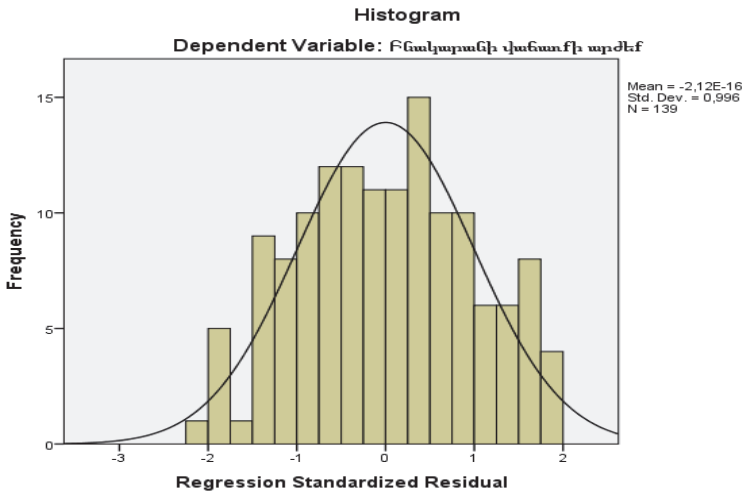

Նկ. 32. Զույգային ռեգրեսիայի մոդելի արդյունքներ

Մեկնաբանենք Output-ում առկա աղյուսակները.

Model Summary – ցույց է տրված R կոռելացիայի գործակիցը, որը հավասար է 0,873, դետերմինացիայի գործակիցը՝ R^2 – 0,762, բավականին լավ ցուցանիշ է և ցույց է տալիս մոդելի ադեկվատության աստիճանը՝ 76,2%:

Anova – աղյուսակում ցույց է տալիս ռեգրեսիայի գործակիցները՝ դրանք երեքն են: **Քառակուսիների ընդհանուր գումարն է** (total sum of squares - **SST**), որը թույլ է տալիս գնահատել Y փոփոխականի տատանումները $\overline{Y}$ միջին արժեքի շուրջ: Ռեգրեսիոն վերլուծության մեջ **ընդհանուր վարիացիան**՝ քառակուսիների ընդհանուր գումարը, բաժանվում է **բացատրվող վարիացիայի** (explained variation) կամ **ռեգրեսիայի քառակուսիների գումարի** (regression sum of squares - **SSR**) և **չբացատրվող վարիացիայի** (unexplained variation) կամ **սխալների քառակուսիների գումարի** (error sum of squares - **SSE**): Բացատրվող վարիացիան բնութագրում է X և Y փոփոխականների փոխադարձ կապը, իսկ չբացատրվող վարիացիան կախ-

ված է այլ գործոններից՝ RRS, ... և Sig.՝ մոդելում գործոնի նշանակալիության աստիճանից:

Coefficeints - աղյուսակի միջոցով կարելի է կատարել կանխատեսում, որ մեր կողմից ընտրված փոփոխականների միջև գոյություն ունի հետևյալ կախվածությունը, որը նկարագրվում է հետևյալ հավասարումով՝

$$Y_i = 21925.944 + 738.472X_i,$$

որտեղ Y-ը բնակարանի կանխատեսվող արժեքն է, իսկ X-ը՝ բնակարանի մակերեսը:

Այս արտահայտությունը կարող է մեկնաբանվել հետևյալ կերպ՝ Երևանի Արաբկիր վարչական շրջանում բնակարանի մեկ քառակուսի մակերեսի ավելացման դեպքում բնակարանի արժեքը միջինը կփոփոխվի 738.5 $- ով: Եթե Երևան քաղաքի Արաբկիր վարչական շրջանում ունենանք 93 քառակուսի մետր տարածքով բնակարան՝ կարժենա 90603 $:

Sig. սյունակը հուշում է, որ ընտրված գործոնները նշանակալի են մոդելի համար, քանի որ դրանք ≤ 0,05-ից, որով էլ մերժվում է զրոյական հիպոթեզը 1% նշանակալիության մակարդակում:

2.3.2. Բազմաչափ գծային ռեգրեսիայի մոդելի կառուցումը SPSS փաթեթում

Ռեգրեսիոն մոդելի կառուցումը իրականացվում է մի քանի փուլով.

Առաջին փուլը գործոնների ընտրության փուլն է, որը իրականացվում է կախված հետազոտվող խնդրի բնույթից, մասնագետի ինտուիցիայի կամ նմանատիպ հետազոտությունների փորձի հիման վրա:

Բազմագործոն ռեգրեսիայի օրինակը.

Գծային ռեգրեսիայի բազմաչափ մոդելի կառուցման համար առաջարկվում է հետևյալ խնդիրը՝ ՀՀ Երևան քաղաքի անշարժ գույքի շուկայում բազմաբնակարան շենքերի բնակարանների գնի վրա ազդող գործոնների ազդեցության գնահատում և բնակարանի արժեքի կանխատեսման մոդելի ստեղծում:

Գործոնների ընտրության ժամանակ նաև խորհուրդ է տրվում օգտվել հետևյալ կանոնից՝ հավասարման մեջ ներառված գործոնների թիվը առնվազն 6-7 անգամ պետք է փոքր լինի համախմբության ծավալից (դիտարկումների թվից): Եթե այս հարաբերակցությունը խախտվում է, ապա մնացորդային դիսպերսիայի ազատության աստիճանների թիվը շատ փոքր է դառնում, ինչը հանգեցնում է ռեգրեսիայի հավասարման պարամետրերի վիճակագրական ոչ նշանակալիությանը, ինչպես նաև՝ F-վիճակագրությունը ստացվում է աղյուսակային արժեքից փոքր:

Ուսումնասիրելով անշարժ գույքի շուկան՝ կարելի է եզրակացնել, որ բնակարանային հատվածի հիմնական գնագոյացման գործոնները ստորև բերված փոփոխականներն են, որոնք կներառվեն մոդելում.

- որպես **կախյալ փոփոխական (Y)** ընտրվում է շուկայում առաջարկվող Երևան քաղաքի բնակարանների գինը, որը SPSS-ում մուտքագրված է **price** (բնակարանի արժեք),
- որպես **անկախ փոփոխականներ (X)** ընտրվում է հետևյալ փոփոխականները՝

- **X_1 - administrative** (Երևանի վարչատարածքային շրջան) – Երևանի վարչական շրջաններ, որը մոդելում ներառվել է հետևյալ կերպ՝
  - ✓ Նուբարաշեն – 1
  - ✓ Նորք – 2
  - ✓ Մալաթիա- Սեբաստիա – 3

- ✓ Նոր Նորք – 4
- ✓ Աջափնյակ – 5
- ✓ Շենգավիթ – 6
- ✓ Ավան – 7
- ✓ Էրեբունի – 8
- ✓ Քանաքեռ – Զեյթուն – 9
- ✓ Դավթաշեն – 10
- ✓ Արաբկիր – 11
- ✓ Կենտրոն – 12

Դասակարգումը իրականացվել է կարգային սանդղակով, առաջնորդվելով Կադաստրի կոմիտեի կողմից հրապարակած միջին գնի հիերարխիկ բաշխվածությամբ՝ ըստ վարչական շրջանների,

- **X_2 - zone** (տարածագնահատման գոտի) – տարածագնահատման գոտիներ, քանի որ մոդելը կառուցվում է Երևան քաղաքի համար: Այստեղ գոտիները ինն են, որոնք ներկայացված են կարգային սանդղակով և հետևյալ հաջորդականությամբ՝

- ✓ 1 – 9
- ✓ 2 – 8
- ✓ 3 – 7
- ✓ 4 – 6
- ✓ 5 – 5
- ✓ 6 – 4
- ✓ 7 – 3
- ✓ 8 – 2
- ✓ 9 – 1,

- **X_3 - square** (բնակարանի մակերես) – բնակարանի մակերեսը ներկայացված է թվային սանդղակով,

- **X_4 - room_number** (սենյակների քանակ) – բնակարանները մոդելում ներառված են ըստ սենյակների քանակի, կարգային սանդղակով և հետևյալ կերպ՝
  - ✓ 3 սենյականոցը – 4
  - ✓ 2 սենյականոցը – 3
  - ✓ 4 և ավելի սենյականոցը – 2
  - ✓ 1 սենյականոցը – 1,
- **X_5 - decoration** (բնակարանի ներքին հարդարում) – բնակարանների ներքին հարդարումը ներկայացվել է կարգային սանդղակով՝
  - ✓ վատ վիճակ – 1
  - ✓ միջին վիճակ – 2
  - ✓ լավ վիճակ – 3
  - ✓ գերազանց վիճակ – 4,
- **X_6 - height** (բնակարանի միջհարկային բարձրությունը)– բնակարանի միջհարկային բարձրությունը կարգային սանդղակով՝
  - ✓ h = 2.5մ -1
  - ✓ h = 2.8մ - 2
  - ✓ h = 3 մ - 3
  - ✓ h > 3 մ - 4,
- **X_7 - construction** (կառույցի տիպ) – շենքի կառույցի տիպը, կարգային սանդղակով՝
  - ✓ քարե և քարե «ստալինկա» – 4
  - ✓ մոնոլիտ – 3
  - ✓ այլ – 2
  - ✓ պանելային – 1,
- **X_8 - apart_floor_groups** (բնակարանի հարկերը խմբավորված) – բնակարանի հարկայնությունը խմբավորված և ներկայացված, կարգային սանդղակով՝

- ✓ 2- 8 հարկերը – 4
- ✓ 9- 12 հարկերը – 3
- ✓ 13- 25 հարկերը – 2
- ✓ 1-ին հարկ – 1,

- **X9 - build_floor** (շենքի հարկայնություն) – շենքի հարկայնությունը ներկայացված է կարգային սանդղակով՝
  - ✓ 1 - 5 հարկանի շենք – 4
  - ✓ 1 - 9 հարկանի շենք – 3
  - ✓ 1 - 12 հարկանի շենք – 2
  - ✓ 1 - 25 հարկանի շենք – 1

Փոփոխականները արդեն իսկ ստեղծված են SPSS փաթեթում, որը իրականացվել է վերակոդավորման միջոցով (նկ. 33):

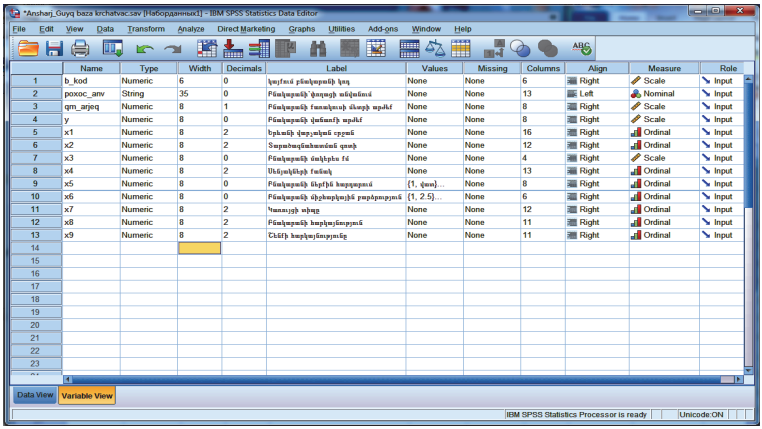

Նկ. 33. Ռեգրեսիոն մոդելի համար ստեղծված փոփոխականները

Փոփոխականների հիման վրա ստեղծվել է տվյալների բազա, որտեղ Երևանի բոլոր վարչական շրջաններից պատահականության սկզբունքով ընտրվել է վաճառքի առաջարկվող մոտ 1000 բնակարան (նկ. 34):

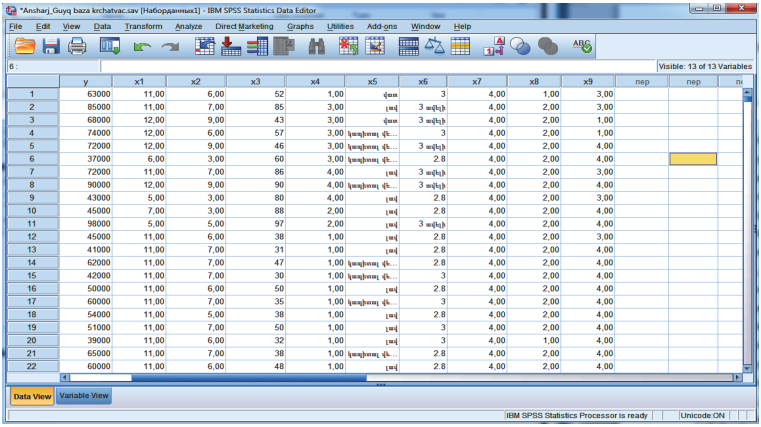

	y	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	nep	nep
1	63000	11,00	6,00	52	1,00	վառ	3	4,00	1,00	3,00		
2	85000	11,00	7,00	85	3,00	լավ	3 ավելի	4,00	2,00	3,00		
3	68000	12,00	9,00	43	3,00	վառ	3 ավելի	4,00	2,00	1,00		
4	74000	12,00	6,00	57	3,00	կապիտալ վե...	3	4,00	2,00	1,00		
5	72000	12,00	9,00	46	3,00	կապիտալ վե...	3 ավելի	4,00	2,00	4,00		
6	37000	6,00	3,00	60	3,00	կապիտալ վե...	2.8	4,00	2,00	4,00		
7	72000	11,00	7,00	86	4,00	լավ	3 ավելի	4,00	2,00	3,00		
8	90000	12,00	9,00	90	4,00	կապիտալ վե...	3 ավելի	4,00	2,00	4,00		
9	43000	5,00	3,00	80	4,00	լավ	2.8	4,00	2,00	3,00		
10	45000	7,00	3,00	88	2,00	լավ	2.8	4,00	2,00	4,00		
11	98000	5,00	5,00	97	2,00	լավ	3 ավելի	4,00	2,00	4,00		
12	45000	11,00	6,00	38	1,00	լավ	2.8	4,00	2,00	3,00		
13	41000	11,00	7,00	31	1,00	լավ	2.8	4,00	2,00	4,00		
14	62000	11,00	7,00	47	1,00	կապիտալ վե...	2.8	4,00	2,00	4,00		
15	42000	11,00	7,00	30	1,00	կապիտալ վե...	3	4,00	2,00	4,00		
16	50000	11,00	6,00	50	1,00	լավ	2.8	4,00	2,00	4,00		
17	60000	11,00	7,00	35	1,00	կապիտալ վե...	3	4,00	2,00	4,00		
18	54000	11,00	5,00	38	1,00	լավ	2.8	4,00	2,00	4,00		
19	51000	11,00	7,00	50	1,00	լավ	3	4,00	2,00	4,00		
20	39000	11,00	6,00	32	1,00	լավ	3	4,00	1,00	4,00		
21	65000	11,00	7,00	38	1,00	կապիտալ վե...	2.8	4,00	2,00	4,00		
22	60000	11,00	6,00	48	1,00	լավ	2.8	4,00	2,00	4,00		

Նկ. 34. Անշարժ գույքի շուկայի տվյալների բազա

Երկրորդ փուլում պետք է ստուգվի բացատրվող փոփոխականների գծային անկախության մասին ենթադրությունը: Այն ոչ բոլոր դեպքերում է իրականացվում, որն էլ բերում է մուլտիկոլինեարության: Մուլտիկոլինեարությունը բացատրող փոփոխականների փոխադարձ կոռելացվածության բարձր մակարդակն է, որը հանգեցնում է նորմալ հավասարումների գծային կախվածության:

Գոյություն ունեն մուլտիկոլինեարության որոշման տարբեր եղանակներ.

- Զույգային կոռելացիաների մատրիցի վերլուծություն: Ելակետային տվյալներում մուլտիկոլինեարությունը համարվում է հաստատված, եթե երկու փոփոխականների կոռելացիայի գործակիցը մեծ է 0.8-ից:

Մուլտիկոլինեարության վերացման կամ թուլացման համար օգտագործվում են մի շարք մեթոդներ.

✓ փոխկապված գործոններից մեկի հավասարումից դուրս բերում,

✓ քայլային ընտրության օգտագործում և մի շարք այլ մեթոդներ:

Բազմաչափ ռեգրեսիայի հավասարման կառուցման ժամանակ հաճախ օգտագործվում է երկու սխեմա.

✓ գործոնների ընդգրկման մեթոդ,

✓ գործոնների դուրսբերման մեթոդ:

Աղյուսակից ակնհայտ է, որ գրեթե բոլոր գործոնները ունեն կոռելացիայի ցածր ցուցանիշ, բացառությամբ մակերեսի փոփոխականից, որ 0.73 է, այն համարվում է բնակարանի համար կարևոր գործոն, այդ իսկ պատճառով այն դուրս չի բերվում: Ստացած պատկերը վկայում է այն մասին, որ բոլոր ընտրված գործոնները կարող են մասնակցել մոդելի կառուցմանը:

Աղյուսակ 1

Անշարժ գույքի շուկայի փոփոխականների կոռելացիոն գործոնները

Correlations

		Բնակարանի վաճառքի արժեք	Բնակարանի մակերես քառ. մ	Բնակարանի ներքին հարդարում	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	Երեվանի վարչական շրջան	Տարածագնահատման գոտի	Բնակարանի հարկայնություն	Սենյակների քանակ	Շենքի հարկայնություն	Կառույցի տիպ
Բնակարանի վաճառքի արժեք	Pearson Correlation	1	,730**	,238**	,428**	,341**	,358**	,147**	,074*	-,240**	,147**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,036	,000	,000
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Բնակարանի մակերես քառ. մ	Pearson Correlation	,730**	1	,099**	,194**	-,017	-,081*	,059	,233**	-,195**	-,031
	Sig. (2-tailed)	,000		,005	,000	,638	,022	,097	,000	,000	,383
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Բնակարանի ներքին հարդարում	Pearson Correlation	,238**	,099**	1	,004	-,022	-,047	,033	,042	-,059	-,069*
	Sig. (2-tailed)	,000	,005		,906	,531	,181	,347	,230	,096	,050
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806

Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	Pearson Correlation	,428**	,194**	,004	1	,207**	,186**	,053	,001	-,118**	,216**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,906		,000	,000	,132	,978	,001	,000
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Երևանի վարչական շրջան	Pearson Correlation	,341**	-,017	-,022	,207**	1	,648**	,072*	,036	-,072*	,151**
	Sig. (2-tailed)	,000	,638	,531	,000		,000	,040	,304	,041	,000
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Տարածագնահատման գոտի	Pearson Correlation	,358**	-,081*	-,047	,186**	,648**	1	,110**	-,020	,069	,204**
	Sig. (2-tailed)	,000	,022	,181	,000	,000		,002	,577	,051	,000
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Բնակարանի հարկայնություն	Pearson Correlation	,147**	,059	,033	,053	,072*	,110**	1	,010	-,162**	-,073*
	Sig. (2-tailed)	,000	,097	,347	,132	,040	,002		,787	,000	,039
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Սենյակների քանակ	Pearson Correlation	,074*	,233**	,042	,001	,036	-,020	,010	1	-,060	-,046
	Sig. (2-tailed)	,036	,000	,230	,978	,304	,577	,787		,089	,188
	N	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
Շենքի հարկայնություն	Pearson Correlation	-,240**	-,195**	-,059	-,118**	-,072*	,069	-,162**	-,060	1	,501**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,096	,001	,041	,051	,000	,089		,000
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806
Կառույցի տիպ	Pearson Correlation	,147**	-,031	-,069*	,216**	,151**	,204**	-,073*	-,046	,501**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,383	,050	,000	,000	,000	,039	,188	,000	
	N	806	806	806	806	806	806	806	805	806	806

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Երրորդ փուլը ելակետային տեղեկատվության հավաստիության ստուգումն է, որը կարող է նվազեցնել ոչ միայն վերը քննարկված հանգամանքները, այլև տեղեկատվության աղտոտվածությունը: Երբ կարող են ի հայտ գալ նոր հանգամանքներ, որոնք նախկինում հաշվի չեն առնվել:

Չորրորդ փուլը SPSS ծրագրային փաթեթի գործադրմամբ նկարագրում է գծային ռեգրեսիայի բազմաչափ մոդելի կառուցման ընթացքը:

Վերը նշված փոփոխականների հիման վրա ստեղծվել է գծային ռեգրեսիոն մոդել, որը ներկայացվել է հետևյալ բանաձևով.

$$Y = \alpha_{0+}\alpha_1 x_1 + \alpha_2 x_2 + \alpha_3 x_3 + \alpha_4 x_4 + \alpha_5 x_5 + \alpha_6 x_6 + \alpha_7 x_7 + \alpha_8 x_8 + \alpha_9 x_9 + \varepsilon$$

SPSS փաթեթում ստեղծվել է գծային բազմաչափ ռեգրեսիոն մոդել՝ հետևյալ քայլերի միջոցով.

- Մենյուի **Analyze** բաժնում ընտրվում է **Regression – Liner**՝ բացելով ռեգրեսիայի պատուհանը: Ձախ մասում նշելով **Y** կախյալ փոփոխականը՝ սլաքի միջոցով տեղափոխել **Dependent** պատուհանը, իսկ **X₁ –X₉** անկախ փոփոխականները, նշելով սլաքի միջոցով, տեղափոխել **Independent** դաշտ (նկ. 35):

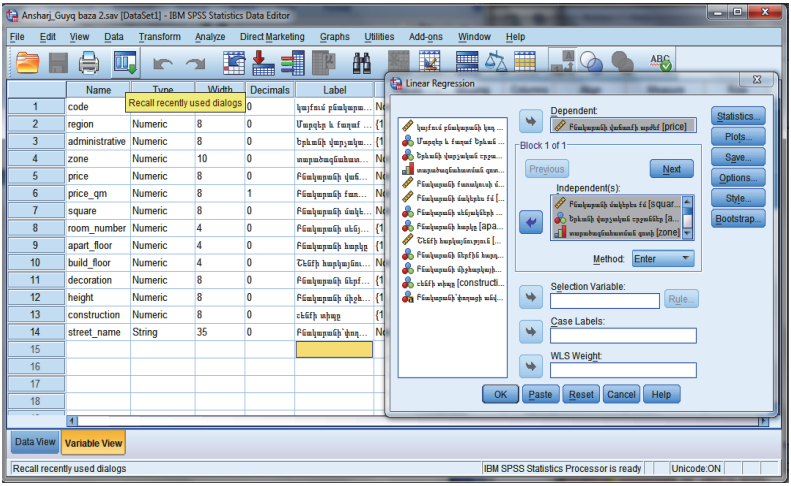

Նկ. 35. Բազմաչափ գծային ռեգրեսիայի երկխոսության պատուհան

- Մեղմելով գծային ռեգրեսիայի **Statistics** կոճակը՝ բացված պատուհանում կարելի է ակտիվացնել մի շարք գործիքներ, որոնք բնութագրում են վիճակագրական բնութագրիչներին: Այդ գնահատականները կամփոփվի աղյուսակներում: Բացվում է

հետևյալ պատուհանը, որտեղ լռության պայմանով ակտիվ են արդեն **Estimares և Model fit** ֆունկցիաները: Կարելի է ակտիվացնել նաև **R squared change, Descriptives, Part and partial correlations, collinesrity diagnostics, Durbin –Watson և Casewise diagnistics** գոր-

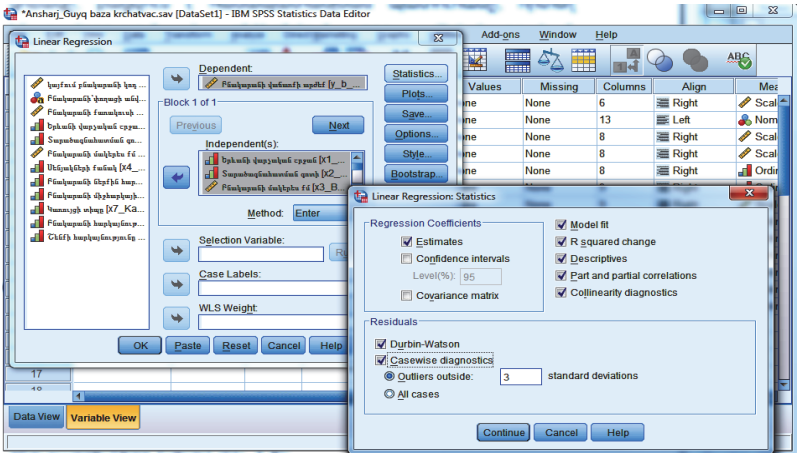

ծիքները[22] (նկ. 36):

Նկ. 36. Linear Regression: Statistics պատուհանը

- Հաջորդ կոճակը **Plots**-ն է, որի միջոցով կարելի է կառուցել գծապատկերներ (նկ. 37):

[22] Տես, **Ա. Քթոյան, Ս. Խաչիկյան, Մ. Մովսիսյան, Կ. Հակոբյան** «Տնտեսագիտական խնդիրների վիճակագրական վերլուծությունը SPSS փաթեթի գործադրմամբ», Եղեգնաձոր: Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի Եղեգնաձորի մասնաճյուղ, 2015թ., էջ 28:

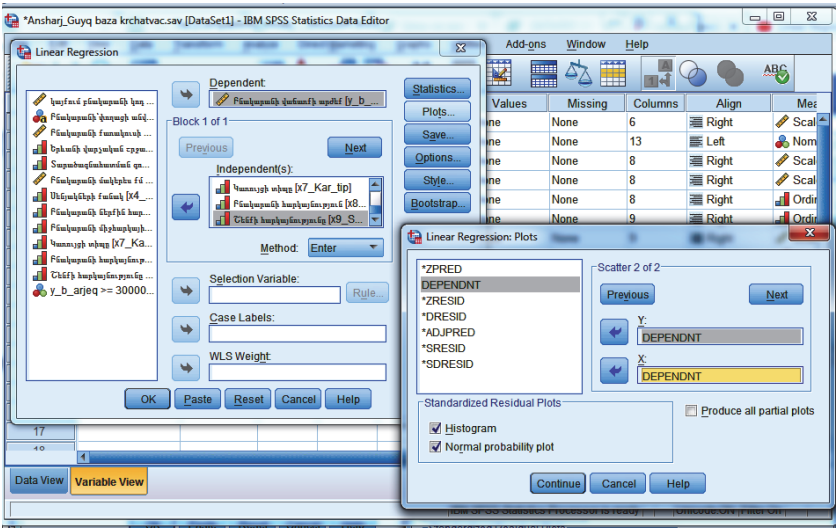

Նկ. 37. Linear Regression: Plots պատուհանը

- **Save** կոճակը ակտիվացնելու դեպքում բերվում են ռեգրեսիայի հավասարման հիմնական և հարակից որոշ բնութագիչներ, որոնց գնահատականները, ընտրության դեպքում, կարտացոլվեն տվյալների հավաքածուի մեջ: Վերլուծությունը չծանրաբեռնելու համար ընտրվել է միայն **Predicted Values** և **Residuals** դաշտերի **Unstandardized** տարբերակները: Սա նշանակում է, որ տվյալների բազայում կներառվեն Y-ի գնահատված արժեքները, ինչպես նաև՝ ռեգրեսիայի մնացորդները (նկ. 38):

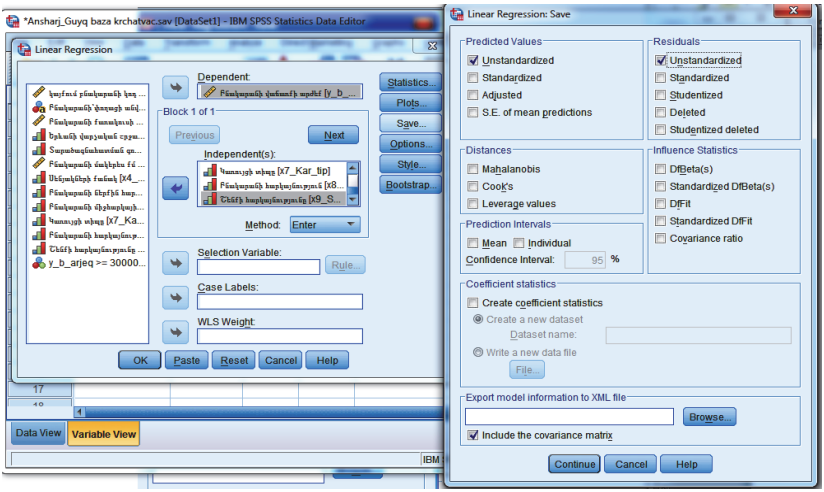

Նկ. 38. Linear Regression: Seve պատուհանը

Մեթոդի ընտրությունը իրականացվում է **Method** կոճակի օգնությամբ, որտեղ հաճախ ընտրվում է **Enter** մեթոդը: Այստեղ կարելի է ընտրել այլ մեթոդներ, բայց այս մեթոդը ամենահաճախ օգտագործվողն է:

Բազմաչափ գծային ռեգրեսիայի անհրաժեշտ բնութագրիչների ընտրությունը կատարելուց հետո **Linear Regression** պատուհանում սեղմվում է **OK** կոճակը: Մոդելի գնահատման արդյունքները արտացոլվում են SPSS-ի Output փաստաթղթում (նկ. 39):

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Բնակարանի վաճառքի արժեք	61704,35	25618,477	805
Բնակարանի մակերես քառ.մ	73,14	24,014	805
Բնակարանի ներքին հարդարում	3,26	,706	805
Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	2,23	,517	805
Երևանի վարչական շրջան	7,5826	2,95862	805
Տարածագնահատման գոտի	4,3752	1,72511	805
Բնակարանի հարկայնություն	1,8621	,34500	805

Սենյակների քանակ	2,7019	1,09865	805
Շենքի հարկայնություն	2,8994	1,09887	805
Կառույցի տիպ	2,4062	1,32999	805

Correlations

		Բնակարանի վաճառքի արժեք	Բնակարանի մակերես քառ.մ	Բնակարանի ներքին հարդարում	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	Երևանի վարչական շրջան	Տարածագնահատման գոտի	Բնակարանի հարկայնություն	Սենյակների քանակ	Շենքի հարկայնություն	Կառույցի տիպ
Pearson Correlation	Բնակարանի վաճառքի արժեք	1,000	,728	,236	,432	,345	,364	,147	,074	-,235	,146
	Բնակարանի մակերես քառ.մ	,728	1,000	,097	,195	-,015	-,079	,058	,233	-,191	-,032
	Բնակարանի ներքին հարդարում	,236	,097	1,000	,005	-,021	-,046	,033	,042	-,057	-,070
	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	,432	,195	,005	1,000	,207	,186	,053	,001	-,119	,216
	Երևանի վարչական շրջան	,345	-,015	-,021	,207	1,000	,648	,073	,036	-,073	,151
	Տարածագնահատման գոտի	,364	-,079	-,046	,186	,648	1,000	,110	-,020	,067	,205
	Բնակարանի հարկայնություն	,147	,058	,033	,053	,073	,110	1,000	,010	-,161	-,073
	Սենյակների քանակ	,074	,233	,042	,001	,036	-,020	,010	1,000	-,060	-,046
	Շենքի հարկայնություն	-,235	-,191	-,057	-,119	-,073	,067	-,161	-,060	1,000	,503
	Կառույցի տիպ	,146	-,032	-,070	,216	,151	,205	-,073	-,046	,503	1,000
Sig. (1-tailed)	Բնակարանի վաճառքի արժեք	.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,018	,000	,000
	Բնակարանի մակերես քառ.մ	,000	.	,003	,000	,333	,013	,051	,000	,000	,182

	Բնակարանի ներքին հարդարում	,000	,003	.	,446	,272	,095	,177	,115	,055	,024
	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	,000	,000	,446	.	,000	,000	,065	,489	,000	,000
	Երևանի վարչական շրջան	,000	,333	,272	,000	.	,000	,020	,152	,019	,000
	Տարածագնահատման գոտի	,000	,013	,095	,000	,000	.	,001	,289	,028	,000
	Բնակարանի հարկայնություն	,000	,051	,177	,065	,020	,001	.	,393	,000	,019
	Սենյակների քանակ	,018	,000	,115	,489	,152	,289	,393	.	,045	,094
	Շենքի հարկայնություն	,000	,000	,055	,000	,019	,028	,000	,045	.	,000
	Կառույցի տիպ	,000	,182	,024	,000	,000	,000	,019	,094	,000	.
N	Բնակարանի վաճառքի արժեք	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Բնակարանի մակերես քառ.մ	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Բնակարանի ներքին հարդարում	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Երևանի վարչական շրջան	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Տարածագնահատման գոտի	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Բնակարանի հարկայնություն	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Սենյակների քանակ	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Շենքի հարկայնություն	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805
	Կառույցի տիպ	805	805	805	805	805	805	805	805	805	805

Variables Entered/Removed[a]

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Կառույցի տիպ, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Սենյակների քանակ, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի[b]		.Enter

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

b. All requested variables entered.

Model Summary[b]

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,909[a]	,826	,824	10750,493

a. Predictors: (Constant), Կառույցի տիպ, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Սենյակների քանակ, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի

b. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

ANOVA[a]

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	435789702703,240	9	48421078078,138	418,965	,000[b]
	Residual	91880618112,860	795	115573104,544		
	Total	527670320816,100	804			

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

b. Predictors: (Constant), Կառույցի տիպ, Բնակարանի մակերես քառ. մ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Սենյակների քանակ, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի

Coefficients[a]

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-54372,752	3746,987		-14,511	,000
	Բնակարանի մակերես քառ.մ	745,043	16,972	,698	43,897	,000
	Բնակարանի ներքին հարդարում	6818,769	540,889	,188	12,607	,000
	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	8193,763	802,808	,165	10,206	,000
	Երևանի վարչական շրջան	766,701	172,285	,089	4,450	,000
	Տարածագնահատման գոտի	4666,174	296,549	,314	15,735	,000
	Բնակարանի հարկայնություն	2687,357	1123,746	,036	2,391	,017
	Սենյակների քանակ	-2268,618	356,195	-,097	-6,369	,000
	Շենքի հարկայնություն	-3717,821	429,159	-,159	-8,663	,000
	Կառույցի տիպ	2816,594	354,459	,146	7,946	,000

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Casewise Diagnostics[a]

Case Number	Std. Residual	Բնակարանի վաճառքի արժեք	Predicted Value	Residual
239	2,260	138000	113707,16	24292,843
241	4,185	160000	115007,01	44992,988
248	2,514	115000	87968,49	27031,513
256	-2,094	60000	82512,24	-22512,238
310	3,435	110000	73069,61	36930,387
332	2,412	125000	99069,33	25930,667
341	3,072	138000	104973,80	33026,201
342	2,368	125000	99539,55	25460,448
349	3,298	146000	110539,60	35460,396
354	4,346	135000	88277,37	46722,625
355	2,812	130000	99769,69	30230,312
357	3,108	140000	106588,46	33411,543
361	2,506	120000	93064,30	26935,703
366	2,069	140000	117762,39	22237,605
370	-2,155	55000	78163,96	-23163,957
374	2,312	130000	105139,97	24860,029
376	4,618	160000	110355,28	49644,725
379	2,728	130000	100669,71	29330,290
380	2,440	160000	133764,73	26235,266
382	4,359	137000	90141,62	46858,381
459	2,822	153000	122658,84	30341,163
460	2,355	145000	119678,66	25321,337
461	2,002	127000	105479,52	21520,479
467	4,850	150000	97854,83	52145,169
469	-2,021	55000	76727,64	-21727,638
751	-2,370	90000	115473,85	-25473,849
754	-2,092	85000	107490,79	-22490,790
755	2,460	160000	133552,52	26447,479
756	-2,271	90000	114419,51	-24419,515
758	3,906	130000	88006,28	41993,718
769	-2,088	72000	94445,79	-22445,791
777	2,852	102000	71342,58	30657,423

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Residuals Statistics[a]

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	16729,31	135656,52	61704,35	23281,473	805
Residual	-25473,850	52145,168	,000	10690,153	805
Std. Predicted Value	-1,932	3,176	,000	1,000	805
Std. Residual	-2,370	4,850	,000	,994	805

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Նկ. 39. Բազմաչափ գծային ռեգրեսիայի արդյունքների արտացոլումը Output-ում

Այժմ անդրադառնանք բազմաչափ գծային ռեգրեսիայի մոդելի արդյունքների մեկնաբանմանը:

Առաջին աղյուսակը՝ Descriptive Statistics-ը, տալիս է ընդհանուր նկարագրողական վերլուծություն: Առաջին սյունակը ցույց է տալիս, թե մոդելում ինչ փոփոխականներ են ընդգրկվել, երկրորդ սյունակը՝ **mean**-ը, ցույց է տալիս միջին արժեքը: Երրորդ սյունակը՝ **Std.Deviation**-ը, ցույց է տալիս դրանց շեղումը, չորրորդ սյունակը՝ **N**-ը, ցույց է տալիս թե քանի բնակարան է մասնակցել վերլուծությանը:

Երկրորդ աղյուսակը Correlations, որտեղ ցույց է տալիս փոփոխականների միջև կոռելացիոն կապը և նշանակալիության աստիճանը:

Variables Entered/Removed աղյուսակը ցույց է տալիս, որ առկա է մեկ մոդել և տվյալ մոդելում ինչ փոփոխականներ են ներառված, և այդ մոդելն ինչ մեթոդով է իրականացվել, այս դեպքում՝ **Enter** մեթոդով:

Model Summary աղյուսակում ցույց է տալիս **R** կոռելացիոն գործակիցը, որը 0,909 և $\mathbf{R^2}$ դետերմինացիայի գործակիցը՝ 0,826, ինչը նշանակում է, որ անկախ փոփոխականների վարիացիան

82,6% է և պայմանավորված է մոդելում ներառված կախյալ փոփոխականների ազդեցությունից:

Դրանց արժեքները բավականին բարձր են, ինչը վկայում է այն մասին, որ մոդելում անկախ փոփոխականների ազդեցությունը կախյալ փոփոխականի վրա ունի էական ազդեցություն:

ANOVA աղյուսակում բերված են դիսպերսիոն վերլուծության արդյունքները՝ F-վիճակագրական արժեքը և Sig. - ը, որոնք վկայում են մոդելի վիճակագրական նշանակալիության մասին:

Coefficients աղյուսակում բերված են ռեգրեսիայի գործակիցների գնահատականները, դրանց ստանդարտ սխալները, t-վիճակագրի արժեքները և դրանց նշանակալիության մակարդակը:

Գծային ռեգրեսիայի մոդելի գնահատման արդյունքները ցույց են տալիս, որ գործոններից միայն մեկի ազդեցությունը կախյալ փոփոխականի վրա նշանակալի չէ, այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է կառուցել գծային ռեգրեսիայի նոր մոդել, որտեղ դուրս կմնա բնակարանի հարկայնություն փոփոխականը (X_8) և կատարելով նույն գործողությունը՝ կառուցվում է նոր մոդել:

Casewise Diagnostics աղյուսակում բերված են այն բնակարանները, որոնք պետք է դուրս բերվեն ընտրանքից, քանի որ նրանք ռեգրեսիոն գծից գտնվում են երեք անգամ հեռու:

Մոդելից դուրս բերելով **Casewise Diagnostics** բնակարանները՝ ևս մեկ անգամ կառուցվում է նոր մոդել, որից հետո ավելի հստակ կարտահայտվի թե, որ փոփոխականի ազդեցության գործակիցն է թույլ (նկ. 40):

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Բնակարանի վաճառքի արժեք	56951,24	19053,886	728
Բնակարանի մակերես քառ.մ	70,09	21,249	728
Բնակարանի ներքին հարդարում	3,23	,691	728
Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	2,20	,491	728
Երևանի վարչական շրջան	7,4794	2,97853	728
Տարածագնահատման գոտի	4,3255	1,65358	728
Բնակարանի հարկայնություն	1,8571	,35017	728
Սենյակների քանակ	2,7376	1,12180	728
Շենքի հարկայնություն	2,9519	1,07063	728
Կառույցի տիպ	2,3791	1,35732	728

Variables Entered/Removed[a]

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	Կառույցի տիպ, Սենյակների քանակ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի[b]		.Enter

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք
b. All requested variables entered.

Model Summary[b]

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,926[a]	,857	,855	7250,041

a. Predictors: (Constant), Կառույցի տիպ, Սենյակների քանակ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի
b. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

ANOVA[a]

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	226197447085,940	9	25133049676,216	478,150	,000[b]
	Residual	37740305366,026	718	52563099,396		
	Total	263937752451,966	727			

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

b. Predictors: (Constant), Կառույցի տիպ, Սենյակների քանակ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի

Coefficients[a]

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-48872,701	2675,390		-18,268	,000
	Բնակարանի մակերես քառ.մ	582,128	14,004	,649	41,570	,000
	Բնակարանի ներքին հարդարում	5829,013	392,199	,211	14,862	,000
	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	9193,146	595,649	,237	15,434	,000
	Երևանի վարչական շրջան	731,952	120,177	,114	6,091	,000
	Տարածագնահատման գոտի	4533,560	216,697	,393	20,921	,000
	Բնակարանի հարկայնություն	2763,506	781,371	,051	3,537	,000
	Սենյակների քանակ	-580,890	258,810	-,034	-2,244	,025
	Շենքի հարկայնություն	-2210,368	314,122	-,124	-7,037	,000
	Կառույցի տիպ	1619,748	252,674	,115	6,410	,000

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Residuals Statistics[a]

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	17699,92	121237,56	56951,24	17639,109	728
Residual	-14487,337	14464,368	,000	7205,025	728
Std. Predicted Value	-2,225	3,645	,000	1,000	728
Std. Residual	-1,998	1,995	,000	,994	728

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Նկ. 40. Ռեգրեսիոն երկրորդ մոդելի արդյունքների արտացոլումը Output-ում

Աղյուսակներից երևում է, որ վերլուծությանը մասնակցել է 728 բնակարան, կառուցվել է մեկ մոդել, որտեղ $R^2 = 0.857$, որը նշանակում է որ մոդելի ադեկվատության աստիճանը 85.7% է, գործոններից գրեթե բոլորը նշանակալի են, բացառությամբ սենյակների քանակը (X_4) = 0.025 փոփոխականի, որին դուրս բերելով մոդելից՝ կստացվի հետևյալ պատկերը (նկ. 41):

Model Summary[b]

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,929[a]	,863	,862	7105,651

a. Predictors: (Constant), Կառույցի տիպ, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Շենքի հարկայնություն, Տարածգնահատման գոտի

b. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

ANOVA[a]

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	225887996621,379	8	28235999577,672	559,236	,000[b]
	Residual	35797602465,335	709	50490271,460		
	Total	261685599086,714	717			

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

b. Predictors: (Constant), Կառույցի տիպ, Բնակարանի մակերես քառ.մ, Բնակարանի հարկայնություն, Բնակարանի ներքին հարդարում, Երևանի վարչական շրջան, Բնակարանի միջհարկային բարձրություն, Շենքի հարկայնություն, Տարածագնահատման գոտի

Coefficients[a]

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-49454,143	2608,540		-18,959	,000
	Բնակարանի մակերես քառ.մ	573,689	12,826	,641	44,728	,000
	Բնակարանի ներքին հարդարում	5610,709	386,880	,203	14,502	,000
	Բնակարանի միջհարկային բարձրություն	9396,101	593,917	,240	15,821	,000
	Երևանի վարչական շրջան	732,842	118,494	,114	6,185	,000
	Տարածագնահատման գոտի	4509,719	215,036	,389	20,972	,000
	Բնակարանի հարկայնություն	2927,797	766,851	,054	3,818	,000
	Շենքի հարկայնություն	-2211,931	311,063	-,123	-7,111	,000
	Կառույցի տիպ	1537,153	249,851	,109	6,152	,000

a. Dependent Variable: Բնակարանի վաճառքի արժեք

Նկ. 41. Ռեգրեսիոն երրորդ մոդելի արդյունքների արտացոլումը Output-ում

Հինգերորդ փուլում իրականացվում է մոդելի ադեկվատության և գործոնների ազդեցության գնահատում, որն էլ հիմք

կիանդիսանա Երևան քաղաքի բնակարանների արժեքի կանխատեսման համար:

Ռեգրեսիայի մոդելում ներառելով ստացված գնահատականները՝ կստացվի ռեգրեսիայի հետևյալ հավասարումը.

$$\boldsymbol{Y = -49454.143 + 732.842x_1 + 4509.719\,x_2 + 573.689x_3 + 5610.709x_5 + 9396.101x_6 + 1537.153x_7 + 2927.797x_8 - 2211.931x_9}$$

Ստացված ռեգրեսիոն հավասարման օգնությամբ կարելի է կանխատեսել բնակարանի արժեքը, եթե հայտնի են X_1 – X_9 բոլոր անկախ փոփոխականները: Արդյունքային փոփոխականի կանխատեսման արժեքը իմանալու համար SPSS–ում կատարվում է հետևյալ գործողությունները:

- SPSS փաթեթում ավելացվում է անկախ փոփոխականները կանխատեսվող բնակարանի համար՝ X_1 – X_9, բացառությամբ X_4-ի, քանի որ այն հանվել է մոդելից:
- Իրականացվում է ռեգրեսիոն անալիզ **Analyze / Regression / Linear**, որտեղ ընտրվում է X_1 – X_9 անկախ փոփոխականներ, բացառությամբ X_4-ից:
- Ակտիվացվում է **Save** գործիքը և **Prediction Intervals** դաշտում նշելով **Individual** տարբերակը՝ հավանականության դաշտում նշվում է 95% և սեղմվում **Continue** կոճակը[23]: Արդյունքում ստացվում է հետևյալ պատկերը (նկ. 43, 44):

---

[23] Տես, **Ա. Քթոյան, Ս. Խաչիկյան, Մ. Մովսիսյան, Կ. Հակոբյան** «Տնտեսագիտական խնդիրների վիճակագրական վերլուծությունը SPSS փաթեթի գործադրմամբ», Եղեգնաձոր: Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի Եղեգնաձորի մասնաճյուղ, 2015թ., էջ 30:

Գծային ռեգրեսիայի մոդելի կանխատեսման արդյունքները ներկայացված է ստորև.

- ✓ վարչական շրջան՝ Նուբարաշեն,
- ✓ տարածագնահատման գոտի՝ 1,
- ✓ մակերես՝ 80 քառ.մ,
- ✓ սնյակների քանակ՝ --
- ✓ կառույցի տիպ՝ մոնոլիտ,
- ✓ միջհարկային բարձրություն՝ 3 մ,
- ✓ շենքի հարկայնություն՝ 16,
- ✓ բնակարանի հարկ՝ 5,
- ✓ վիճակ՝ կապիտալ վերանորոգված,

բնակարանի արժեքը 95% հավանականությամբ կկազմի 34637 $, իսկ այս տարածքում բնակարանի արժեքը կտատանվի 17462.5$ - 51811.6 $ միջակայքում:

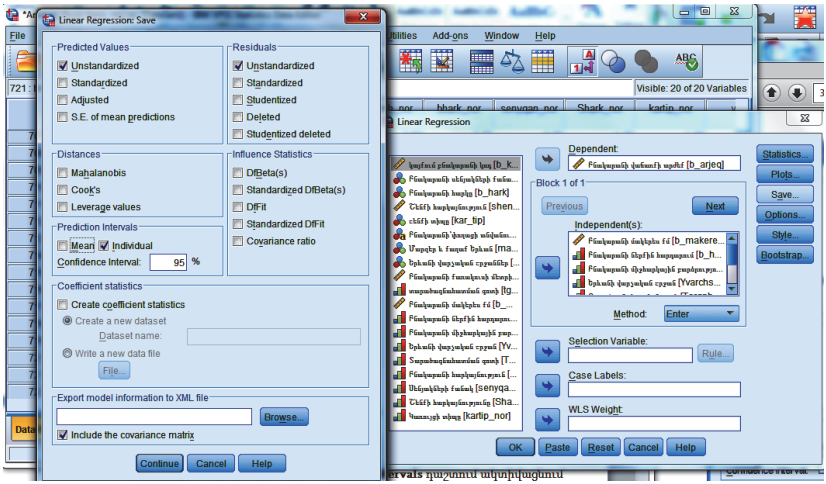

Նկ. 43. Save/ Prediction Intervals դաշտի ակտիվացում

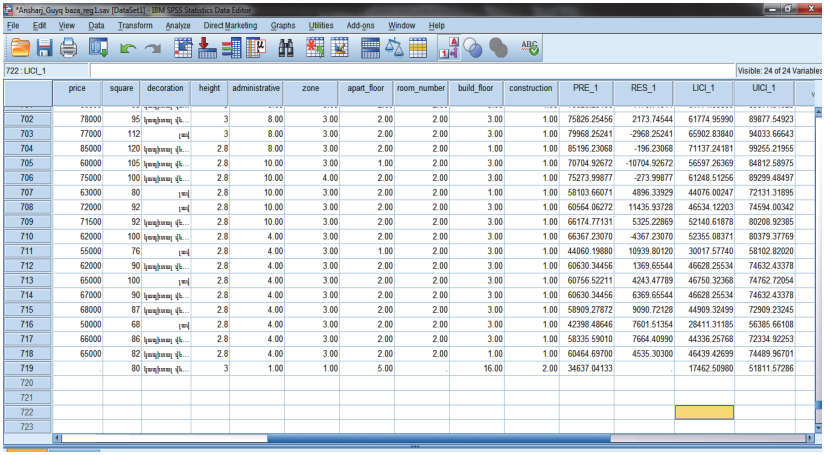

*Ansharj_Guyq baza_reg1.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help

722 : LICI_1 | Visible: 24 of 24 Variables

	price	square	decoration	height	administrative	zone	apart_floor	room_number	build_floor	construction	PRE_1	RES_1	LICI_1	UICI_1
702	78000	95	կապիտալ վե...	3	8.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	75826.25456	2173.74544	61774.95990	89877.54923
703	77000	112	նոր	3	8.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	79968.25241	-2968.25241	65902.83840	94033.66643
704	85000	120	կապիտալ վե...	2.8	8.00	3.00	2.00	2.00	1.00	1.00	85196.23068	-196.23068	71137.24181	99255.21955
705	60000	105	կապիտալ վե...	2.8	10.00	3.00	1.00	2.00	3.00	1.00	70704.92672	-10704.92672	56597.26369	84812.58975
706	75000	100	կապիտալ վե...	2.8	10.00	4.00	2.00	2.00	3.00	1.00	75273.99877	-273.99877	61248.51256	89299.48497
707	63000	80	նոր	2.8	10.00	3.00	2.00	2.00	1.00	1.00	58103.66071	4896.33929	44076.00247	72131.31895
708	72000	92	նոր	2.8	10.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	60564.06272	11435.93728	46534.12203	74594.00342
709	71500	92	կապիտալ վե...	2.8	10.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	66174.77131	5325.22869	52140.61878	80208.92385
710	62000	100	կապիտալ վե...	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	66367.23070	-4367.23070	52355.08371	80379.37769
711	55000	76	նոր	2.8	4.00	3.00	1.00	2.00	3.00	1.00	44060.19880	10939.80120	30017.57740	58102.82020
712	62000	90	կապիտալ վե...	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	60630.34456	1369.65544	46628.25534	74632.43378
713	65000	100	նոր	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	60756.52211	4243.47789	46750.32368	74762.72054
714	67000	90	կապիտալ վե...	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	60630.34456	6369.65544	46628.25534	74632.43378
715	68000	87	կապիտալ վե...	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	58909.27872	9090.72128	44909.32499	72909.23245
716	50000	68	նոր	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	42398.48646	7601.51354	28411.31185	56385.66108
717	66000	86	կապիտալ վե...	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	1.00	58335.59010	7664.40990	44336.25768	72334.92253
718	65000	82	կապիտալ վե...	2.8	4.00	3.00	2.00	2.00	1.00	1.00	60464.69700	4535.30300	46439.42699	74489.96701
719	.	80	կապիտալ վե...	3	1.00	1.00	5.00	.	16.00	2.00	34637.04133	.	17462.50980	51811.57286
720														
721														
722														
723														

Նկ. 44. Կանխատեսման արդյունքները

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Ա.Ա. Կոստանդյան, Մ. Վ Ֆահրադյան** «Վիճակագրության ընդհանուր տեսության խնդիրների ժողովածու»: Ուսումն. ձեռնարկ, Երևան, «Լույս» 1990թ., 240էջ:

2. **Ա. Ն. Պետրոսյան** «Վիճակագրության ընդհանուր տեսություն», Ուս.ձեռնարկ, Եր., «Էդիթ Պրինտ», 2009թ., 282 էջ:

3. **Ա. Քթոյան, Ս. Խաչիկյան, Մ. Մովսիսյան, Կ. Հակոբյան** «Տնտեսագիտական խնդիրների վիճակագրական վերլուծությունը SPSS փաթեթի գործադրմամբ»: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Եղեգնաձոր: Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի «Եղեգնաձորի մասնաճյուղ», 2015թ., 71 էջ:

4. **Գ. Վ. Վարդանյան,** «Էկոնոմետրիկայի հիմունքները»: Ուս. ձեռնարկ, Եր. «Սարվարդ» հրատ, 2003թ., 164էջ:

5. **Լ.Ղուշչյան, Տ. Թերզյան, Լ.Դավթյան** «Տարրական էկոնոմետրիկա» Ուս.ձեռնարկ., Եր., «Զեսթ» 2002թ., 280էջ:

6. **Կ. Հ. Հակոբյան** Վիճակագրության տեսություն: Ուսումնական ձեռնարկ, Եր. «Եվրասիա», 2004թ., 232 էջ:

7. **Հ. Լ. Սարգսյան , Ա. Հ. Առաքելյան, Մ. Ա. Սահակյան , Ա. Ա. Խառատյան, Ն. Ս. Քոչինյան, Գ. Պ. Տոնոյան, Գ. Մ. Ղուկասյան, Մ. Մ. Բունիաթյան** «Տնտեսական իրավիճակների մոդելավորում», ուս. ձեռնարկ, Եր., «ԵՊՀ» հրատ., 2009թ., 176 էջ:

8. **Մ. Է. Մովսիսյան, Ռ.Վ. Գևորգյան, Ա. Յու. Շիրինյան, Ա.Ս. Մատինյան** «Կիրառական վիճակագրության հիմունքներ», Եր., «Տնտեսագետ», 2018թ., 250 էջ:

9. **Ս. Խաչիկյան, Ա. Քթոյան, Ս. Բրայան** Հետազոտական աշխատանք, «Սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշների գնահատումը Հայաստանում SPSS փաթեթի կիրառմամբ», ՀՊՏՀ., Եր., «Տնտեսագետ», 2016թ., 101 էջ:

10. **Ս. Ստեփանյան, Վ. Հովհաննիսյան, Ա. Գրիգորյան** «Անշարժ գույքի էկոնոմիկա և կառավարում» ուս.ձեռնարկ, Եր., «ԵրՃՇՊՀ» հրատ., 2007թ., 297 էջ:

11. **Վ. Փ. Հովհաննիսյան** «Տվյալների մշակման մաթեմատիկական հիմունքները և անշարժ գույքի գնահատումն ու անշարժ գույքի շուկայի վերլուծությունը»: Ուս. ձեռնարկ, Եր., «ԵրՃՇՊՀ» հրատ., 2009թ., 76 էջ:

12. **Агалаков С.А.** Статистические методы в экономике: лабораторный практикум, Омск, 2010г..

13. **Дубнов П.Ю**, «Обработка статистической информации с помощью SPSS». М.: ООО Издательство "АСТ": Издательство "НТ Пресс", 2004г., 221 с..

14. **Бююль Ахим, Цефель Петер,** SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей: Пер. с нем. СПБ.: ООО «ДиаСофтЮП", 2005г., 608с.

15. **Крыштановскии, А. О.** Анализ социологических данных с помощью пакета SPSS; Гос. ун-т — Высшая школа экономики. — М. : Изд. ООО "МАКС Пресс", 2006 г..

16. **Наследов А.** IBM SPSS Statistics 20 и AMOS: профессиональный статистический анализ данных. СПб.: "Питер", 2013 г., 416 с.:

17. **Стерник Г.М., С.Г Стерник** «Анализ рынка недвижимости для профессионалов», М.: ЗАО Издательство "Экономика", 2009 г., 606с..

18. **Стерник Г.М., С.Г Стерник** «Методология моделирования и прогнозирования жилищного рынка», Монография, М.: "РГ Пресс", 2018 г., 592с..

19. **Ryan W.** Walters "Database Management, Graphing, and Statistical Analysis Using IBM-SPSS Statistics", Creighton University, 2011.

20. S. **Landau, B. Everitte.** "A Handbook of Statistical Analyses Using SPSS". Chapman & Hall/CRC Press LLC, 2004.

21. **https://myrealty.am/hy** անշարժ գույքի գործակալություն

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԱՇԽԵՆ ՀԱՅԿԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄԸ SPSS ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՓԱԹԵԹԻ ԿԻՐԱՌՄԱՄԲ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ

Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի
Հրատ. սրբագրումը՝ Ա. Գույումջյանի

Տպագրված է «Time to Print» օպերատիվ տպագրությունների սրահում:
ք. Երևան, Խանջյան 15/55

Ստորագրված է տպագրության՝ 04.03.2021:
Չափսը՝ 60x84 1/16: Տպ. մամուլը՝ 5.375:
Տպաքանակը՝ 100:

ԵՊՀ հրատարակչություն
ք. Երևան, 0025, Ալեք Մանուկյան 1
www.publishing.am